Doktor Ox' eksperiment

JULES VERNE

Jules Verne

Doktor Ox' eksperiment

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Jules Verne: *Doktor Ox' eksperiment* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Jules Verne: *Doktor Ox' eksperiment* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Indhold

Forside

Titelblad

Ophavsret og brugsbetingelser

1. Hvori det bliver forklaret, hvorfor det vil være meningsløst at søge efter den lille by Quiquendone, selv på de bedste kort.

2. Hvori borgmester van Tricasse og rådmand Niklausse afhandler byens anliggender.

3. Hvori civilkommissær Passauf gør en lige så uventet som støjende entré.

4. Hvori doktor Ox afslører sig som en førsteklasses fysiolog og en dristig eksperimentator.

5. Hvori borgmesteren og rådmanden aflægger doktor Ox en visit, og hvad deraf fulgte.

6. Hvori Frantz Niklausse og Suzel van Tricasse udkaster nogle fremtidsprojekter.

7. Hvori *andante*rne bliver til *allegro*er, og *allegro*erne bliver *vivace*r.

8. Hvori den gamle, adstadige tyske vals bliver forvandlet til en hvirvelvind.

9. Hvori doktor Ox og hans famulus Ygén veksler nogle få ord.

10. Hvori vi får at se, hvordan epidemien breder sig til hele byen, og hvilken virkning den har.

11. Hvori quiquendonianerne træffer en heroisk beslutning.

12. Hvori Ygén giver et godt og velment råd, som doktor Ox på det kraftigste afviser.

13. Hvori det endnu engang bliver bevist, at man fra et ophøjet standpunkt kan overskue menneskenes småligheder.

14. Hvori sagerne går så vidt, at indbyggerne i Quiquendone, læserne og endog forfatteren forlanger en omgående løsning.

15. Hvori løsningen viser sig.

16. Hvori den intelligente læser ser, at han havde gættet rigtigt, trods alle forfatterens forholdsregler.

17. Hvori doktor Ox' teori bliver forklaret.

Om "Doktor Ox' eksperiment"

I
Hvori det bliver forklaret, hvorfor det vil være meningsløst at søge efter den lille by Quiquendone, selv på de bedste kort.

Hvis De skulle få i sinde på et eller andet nyere kort over Flandern at ville opsøge den lille by Quiquendone, vil Deres ulejlighed sandsynligvis vise sig at være forgæves. Er Quiquendone da forsvundet fra Jorden? Nej. Er det måske en fremtidens by? Heller ikke det. Til trods for de geografiske håndbøger eksisterer den, og det har den nu allerede gjort i otte eller ni hundrede år. Ja, den tæller endog 2.393 sjæle, hvis man vil tilkende hver af dens beboere en sjæl.

Quiquendone ligger midt i Flandern, tretten og en halv kilometer nordvest for Audenarde og femten og en kvart kilometer sydøst for Bruges, ved Waar, en lille biflod til Schelde, over hvilken der fører tre broer, som alle på gammeldags vis er forsynet med tag.

Blandt byens mærkværdigheder kan nævnes et gammelt slot, hvis grundsten blev lagt af grev Balduin, den senere kejser i Konstantinopel, samt et rådhus med gotiske buevinduer, der krones af tinder og har et tre hundrede og syvoghalvtreds fod højt tårn. Man hører her hver time et klokkespil på fem oktaver, et formeligt luftklaver, der har endnu større ry end klokkespillet i Bruges. De fremmede – hvis der nemlig overhovedet nogensinde kommer fremmede til Quiquendone – forlader ikke byen uden at have set Rådhussalen, der er smykket med et billede af Brandon, forestillende Wilhelm af Nassau i

legemsstørrelse; endvidere besøger de kirken Saint-Magloire, et mesterværk af bygningskunst fra det sekstende århundrede, den brønd af smedejern, der er blevet udgravet på den store plads Saint-Ernuph, og hvis vidunderlige forsiring man skylder maleren og grovsmeden Quintin Metsys, samt endelig et gravmæle over Maria af Burgund (Karl den Dristiges datter), som er blevet oprejst her, endskønt hun nu hviler i Notre Dame-kirken i Bruges. Som hovedindustrigren driver Quiquendone fabrikation af flødekringler og brystsukker efter stor skala, og denne fabrikation har i århundreder været i hænderne på familien Tricasse, hvor den er gået i arv fra fader til søn. Men trods alt det kan Quiquendone ikke findes på et kort over Flandern; om det skyldes en forsømmelighed af geograferne, eller om der er snedig ondskab med i spillet, har jeg ikke kunnet finde ud af. Så meget står dog i hvert tilfælde fast: Quiquendone eksisterer, og dens snævre gader, dens befæstede ringmure, dens markedsplads, og endelig dens borgmester aflægger veltalende vidnesbyrd herom; ja, den sidste ville endog på det klareste kunne godtgøre Dem, at Quiquendone i den allerseneste tid har været skueplads for et lige så overordentligt og usandsynligt som sandfærdigt naturfænomen, og om det vil den følgende fortælling give en tro og omhyggelig beretning.

Om flamlænderne i det vestlige Flandern lader der sig sikkert hverken sig eller tænke noget ondt; de viser sig som retskafne, sparsommelige, selskabelige, jævne og gæstfri folk, der hvad sprog og åndelige anlæg angår muligvis er en smule klodsede, men det forklarer dog endnu stadig ikke, hvorledes det kan være, at en af de interessanteste småbyer i landet, først skal til at erobre sig en plads i den nyere kartografi.

Ja, denne geografernes forsømmelsessynd er sikkert at beklage. Det kunne endda gå an, når så historien eller dog i det mindste landets tradition omtalte byen Quiquendone, men nej; ikke en gang rejsehåndbøgerne taler om dette forglemte sted. At en sådan tavshed må skade Quiquendones handel og industri, er jo aldeles indlysende. Til denne udtalelse vil vi imidlertid skyndsomt tilføje, at byen hverken gør fordring på handel eller industri og dog kommer ganske fortræffeligt ud af det. Dens brystsukker og dens flødekringler bliver fortæret på selve stedet og ikke eksporteret; kort sagt, quiquendonianerne trænger ikke til nogen; deres ønsker er små og deres eksistens er ganske overordentlig beskeden; de forholder sig rolige, kolde og flegmatiske, med et ord som rigtige flamlændere, således som man af og til endnu træffer dem mellem Schelde og Nordsøen.

2
Hvori borgmester van Tricasse og rådmand Niklausse afhandler byens anliggender.

"De tror det virkelig?" spurgte borgmesteren.

"Ja, jeg tror det," svarede rådmanden efter et minuts tavshed.

"Vi må tage os i agt for i denne sag at gå letsindigt til værks," svarede borgmesteren.

"Vi har nu allerede i ti år talt om det pågældende vigtige anliggende, og jeg må tilstå, at jeg endnu stadig ikke kan komme til nogen endelig beslutning."

"Jeg billiger fuldstændig Deres nølen," tog borgmesteren efter et kvarters overvejelse atter til orde, "jeg begriber fuldstændig Deres nølen og billiger den; vi tør i denne sag ikke tage nogen bestemt beslutning, før vi meget omhyggeligt har undersøgt den."

"Så meget er sikkert," bemærkede rådmand Niklausse, "at en civilkommissær trænger vi ikke til i en så fredelig by som Quiquendone."

"Vor forgænger," sagde borgmesteren i en alvorlig tone, "vor forgænger ville aldrig have vovet at påstå, at noget som helst var sikkert. Enhver sådan forsikring kan man risikere, at man en gang kommer til at fortryde."

Rådmand Niklausse bukkede som tegn på sit bifald. Derpå iagttog han omtrent en halv time dyb tavshed.

I al denne tid var både borgmesteren og rådmanden så fuldstændig rolige, at de ikke en gang rørte en finger. Endelig henvendte Niklausse det spørgsmål til Tricasse, om hans

forgænger ikke også havde tænkt på at inddrage posten som civilkommissær og derved spare byen Quiquendone er årlig udgift af 1.375 francs og så og så mange centimer.

"Ganske vist," svarede borgmesteren, idet han med majestætisk grandezza lod hånden stryge hen over sin klare pande, "ganske vist; men den værdige mand blev bortrevet af døden, før han havde vovet at fatte beslutning med hensyn til denne som med hensyn til så mange andre grene af bestyrelsen. Det var en viis mand! Hvorfor skulle vi ikke efterligne ham?"

Rådmand Niklausse var ude af stand til at fremføre nogen som helst grund, der kunne omstøde denne borgmesterens udtalelse.

"Når et menneske dør uden i sit liv at have truffet nogen som helst afgørelse," tilføjede Tricasse med eftertrykkelig alvor, "så har han været nær ved at nå fuldkommenheden på denne jord!"

Efter disse ord trykkede borgmesteren med spidsen af sin lille finger på en klokke, der derpå gav en lyd fra sig, som mere må kaldes et suk end en egentlig klang, og næsten umiddelbart efter hørte man lette skridt, der nærmede sig over fliserne i forstuen. Døren til stuen drejede sig på sine olierede hængsler og gik op, og en ung pige med lange, blonde fletninger trådte ind. Det var Suzel van Tricasse, borgmesterens eneste datter. Hun overrakte sin fader en overensstemmende med alle kunstens regler stoppet pibe samt et kulbækken af kobber, og forsvandt derpå lige så stille, som hun var kommet, uden at have sagt et eneste ord.

Borgmesteren antændte nu sit store røginstrument og forsvandt snart i en tæt sky af blålig damp, mens rådmand Niklausse på ny hengav sig til de allerdybeste overvejelser.

Det værelse, i hvilket disse to med forvaltningen af Quiquendone betroede, ansete personligheder rådslog således, var en med skulpturarbejder af mørkt træ rigt smykket sal. En høj kamin, der var så stor, at man kunne fyre med egestammer i den eller stege en hel okse i den, indtog et helt fag af den tavlede væg, og lige over for den befandt der sig et gittervindue med blændede ruder, gennem hvilket solstrålerne trængte ind med blidt, dæmpet lys. Over kaminen hang der i en antik ramme et gammeldags portræt, der skulle forestille en ane af familien Tricasse og blev tilskrevet Hemling. Familien Tricasses stamtræ nåede autentisk tilbage til det fjortende århundrede, en tid, på hvilken flamlænderne og Gui de Dampierre kæmpede mod kejser Rudolph af Habsburg. Den beskrevne sal dannede en del af borgmesterens hus, en af de herligste bygninger i Quiquendone; den var indrettet i ægte flamsk smag og udstyret med alle de maleriske og fantastiske overraskelser, som spidsbuearkitekturen fører med sig. Hvis dette hus havde været et karteuserkloster eller et døvstummeinstitut, ville det ikke have gået mere roligt til derinde. Man vovede knap at sætte foden til og bevægede sig kun glidende fremad; der blev ikke talt højt, men hvisket sagte, og dog manglede der ikke kvindelige beboere i borgmesterens hus, for det husede foruden fru Brigitte van Tricasse, hr. van Tricasses hustru, tillige det værdige pars datter Suzel og hendes pige Lotchè Janshéu. Desuden må vi anføre borgmesterens søster, tante Hermance, en gammel jomfru, der i almindelighed gik under navnet Tatanémance, hvilket hendes niece Suzel havde givet hende, da hun endnu var en lille pige. Trods alle disse elementer til

spektakler, støj og snakkesalighed, var borgmesterens hus, som allerede omtalt, så stille og rolig som en ørken.

Hr. van Tricasse, en mand på halvtreds år, var hverken særlig svær eller mager, hverken stor eller lille, hverken gammel eller ung, hverken meget rød eller meget bleg, hverken glad eller bekymret, hverken særlig tilfreds eller utilfreds, hverken meget energisk eller blødhjertet, hverken stolt eller ydmyg, hverken god eller slet, hverken gavmild eller gerrig, hverken tapper eller fej, hverken for lidt eller for meget i nogen retning, men midt imellem og mådeholden i alt. Enhver fysiognom ville dog imidlertid straks på hans bevægelsers uforandrede langsomhed, på den nedhængende underlæbe, på de altid i samme grad løftede øjenlåg og på hans pande, der ikke havde en eneste rynke, men formelig lignende en metalplade, have set, at han i hr. Tricasse havde den personificerede flegma stående for sig. Aldrig havde hverken vrede eller nogen anden bevægelse påskyndet hans hjerteslag eller bragt hans kinder til at rødme stærkere og aldrig trak hans pupiller sig sammen under indtryk af en nok så forbigående irritation. Han var bestandig klædt i en god, hverken for vid eller for snæver frakke, og det lykkedes ham aldrig at slide denne frakke op. Hans stærke firkantede sko med tredobbelte såler og sølvspænder bragte ved deres varighed skomageren til fortvivlelse, og hans store hat daterede sig endnu fra den tid, da Flandern afgjort skilte sig fra Holland og havde således den ærværdige alder af fyrre år. Men alt dette var meget forklarligt; lidenskaberne slider såvel på sjælen som på legemet og med det samme naturligvis også på klæderne, og vor værdige borgmester var ikke lidenskabelig og ruinerede som følge deraf

hverken sig selv eller sine sager. Men på grund af alle disse egenskaber egnede han sig netop også til at regere Quiquendone, og dens rolige indbyggere.

Byen var virkelig næsten lige så stille som det hus, i hvilket borgmesteren førte sin fredelige og lykkelige tilværelse. For at nå livets mål manglede han endnu kun, at hans hustru, den gode fru Brigitte van Tricasse, skulle gå forud for ham i graven, hvor hun dog næppe kunne finde nogen dybere ro end den, hun i tres år havde nydt her på jorden.

Dette kræver en forklaring.

Familien van Tricasse havde med føje kunnet kalde sig *familien Jeannot*, og dette hang således sammen:

Som bekendt kan denne typiske personligheds kniv [Note 1)] lige så lidt slides op som dens ejer, hvad der har sin grund i, at snart bladet og snart skaftet bliver fornyet. En lignende operation havde i umådelig tid, ja lige siden det fjortende århundrede, gået for sig i familien Tricasse, og hvad der var endnu mærkeligere, naturen viste sig altid redebon til at begunstige sagen. Når en van Tricasse blev enkemand, giftede han sig med en van Tricasse, der var yngre end han, og når hun så blev enke, giftede hun sig med en van Tricasse, der atter var yngre end hun, og han så igen, når hans kone døde … og så fremdeles i det uendelige; enhver døde med næsten mekanisk regelmæssighed, så snart turen kom til dem. Den værdige fru Brigitte havde nu allerede sin anden mand, og måtte, hvis hun skulle opfylde sin pligt og skyldighed som en ægte Tricasse, gå forud for sin ti år yngre gemal, for at give plads for en ny Tricasse. Det havde borgmesteren altid med absolut sikkerhed gjort regning på, for

det kunne naturligvis aldrig lade sig gøre, at hun skulle være den første, der stødte an mod familiens gamle traditioner.

Således så det ud, i det stille og fredelige hus, i hvilket ingen døre knirkede, ingen vinduesruder klirrede, ingen kaminild brummede, ingen vejrhaner hvinede, ingen møbler knagede, og ingen låse raslede, og hvis gæster ikke gjorde mere støj end deres skygger. Den guddommelige Harpokrates ville have indviet borgmesterens hus i Quiquendone til et tempel for tavshed.

3
Hvori civilkommissær Passauf gør en lige så uventet som støjende entré.

Da den interessante samtale mellem borgmesteren og rådmanden begyndte, havde klokken været kvart i tre om eftermiddagen. Klokken kvart i fire havde Tricasse tændt sin pibe, der rummede et helt fjerdingpund tobak, og kl. fem femogtredive holdt han op med at ryge.

I denne tid blev der ikke vekslet et eneste ord mellem de to rådsherrer.

Hen imod seks begyndte hr. Niklausse på følgende måde:

"Så beslutter vi os altså til?"

"Intet at beslutte," tilføjede borgmesteren.

"Alt i alt tror jeg, at De handler rigtigt deri, van Tricasse."

"Jeg tror det også, Niklausse. Vi vil tage beslutning med hensyn til civilkommissæren, når vi engang er særligt inspirerede ... vi har endnu tid en hel måned."

"Ja, vel også et helt år," mente Niklausse, idet han foldede sit lommetørklæde ud og benyttede sig af det med den alleryderste diskretion.

Atter sænkede der sig omtrent en time ny tavshed over de rådslagende, og intet afbrød denne ny pause, ikke en gang den ærlige Lento, husets hund, der ikke mindre flegmatisk end dens herre vandrede pænt, propert og sædeligt gennem salen. En dydsiret hund, et mønster for alle hunde; hvis den havde været af pap og forsynet med gummiruller under fødderne, ville den ikke kunne have forårsaget mindre støj under sit besøg.

Hen imod klokken otte, da Lotchè havde bragt den antikke lampe med den slebne kuppel ind, vendte borgmesteren sig på ny til rådmanden.

"Vi skulle vel ikke i dag tage beslutning i nogen anden påtrængende sag, Niklausse?"

"Nej, van Tricasse, ikke det jeg ved."

"Men har man ikke for nylig sagt mig, at Audenarderportens tårn truede med at falde ned?"

"Jo, ganske vist," bekræftede rådmanden; "vi må ikke blive forbavsede, hvis det en skønne dag falder ned på de forbigåendes hoveder og knuser Dem."

"Forhåbentlig," svarede borgmesteren, "har vi dog truffet en afgørelse med hensyn til tårnet, før der passerer en sådan ulykke."

"Vi vil håbe det, van Tricasse."

"Der er endnu mere påtrængende spørgsmål at løse."

"Ganske vist," svarede rådmanden. "For eksempel hvad læderoplaget angår."

"Brænder det endnu stadig?" spurgte borgmesteren.

"Ja, det har det nu gjort i tre uger."

"Har vi ikke i rådet besluttet at lade det brænde?"

"Jo, van Tricasse, og det på Deres forslag."

"Var det ikke det sikreste og simpleste middel til at blive herre over ildebranden?"

"Uimodsigeligt."

"Lad os altså afvente det videre. Det er alt?"

"Ja," svarede rådmanden og holdt hånden for panden, som ville han forvisse sig om, at han ikke havde glemt noget vigtigt anliggende.

"Ah," mente borgmesteren, "har De ikke også hørt tale om en vandflod, der truer med at oversvømme det nederste del af kvarteret Saint-Jacques?"

"Jo, ganske vist," svarede rådmand Niklausse; "det er kun ærgerligt, at den ikke trækker sig noget mere op mod læderoplaget; den ville da på naturlig måde kunne slukke flammerne, og vi ville kunne spare os de betydelige omstændigheder og bekostninger ved forskellige diskussioner."

"Det kan nu en gang ikke være anderledes, Niklausse," trøstede den værdige borgmester; "der gives intet så ulogisk som ubehagelige naturtildragelser. De står ikke i nogen relation til hinanden, og man kan ikke, selv om man har lyst til det, benytte den skade, som den ene anretter til at forringe den anden."

Der krævedes nogen tid, før rådmand Niklausse på rette måde kunne forstå at vurderer denne en vens bidende iagttagelse.

"Nå," begyndte han kort efter, "vi har endnu ikke afhandlet den vigtigste sag på dagsordenen!"

"Hvad for en vigtig sag? Har vi en sådan vigtig sag?"

"Ja, ganske vist, Tricasse, den angår byens belysning."

"Ja rigtigt, nu falder det mig ind. De mener doktor Ox's belysningsforslag."

"Ja."

"Nå, sagen går sin gang, Niklausse," erklærede borgmesteren. "Man giver sig allerede i lag med at nedlægge rørene, og gasværket er fuldstændig færdigt."

"Vi har dog måske overilet os lidt ved denne sag," mente rådmanden og rystede på hovedet.

"Måske," indrømmede borgmesteren; "men til vor undskyldning må det siges, at doktor Ox bestrider alle omkostningerne ved sit forslag. Sagen vil ikke koste os en eneste skilling."

"Det er unægtelig en meget gyldig undskyldning," sagde Niklausse, "man må jo desuden gå fremad med sin tid, og hvis forsøget lykkes er Quiquendone den første by i hele Flandern, der bliver belyst med denne gas. Hvad er det nu den hedder? Oxy..."

"Oxyhydrogengas."

"Altså oxyhydrogengas."

I dette øjeblik blev døren lukket op, og Lotchè meldte borgmesteren, at aftensmaden var serveret.

Rådmand Niklausse rejste sig for at tage afsked med van Tricasse, for han forudsatte, at så mange vigtige beslutninger havde givet ham appetit. Man kom overens om, at hele rådet skulle samles på et temmelig fjernt tidspunkt for at afgøre, om der skulle tages nogen beslutning med hensyn til det påtrængende tårnspørgsmål.

De to værdige rådsherrer styrede nu deres vej hen imod gadedøren, idet den ene ledsagede den anden. Da Niklausse var kommet til det sidste trappetrin, tændte han en lille lygte, der skulle lyse ham gennem Quiquendones mørke gader, for endnu var de jo ikke blevet lyksaliggjorte med doktor Ox's belysning. Natten var meget mørk, man befandt sig i oktober måned, og en let tåge bredte sig over byen.

Tilberedelserne til rådmand Niklausses bortgang optog et godt kvarter, for efter at han havde tændt den omtalte lygte, måtte han iføre sig sine store lædergalocher og sine handsker af

fåreskind. Derefter slog han pelskraven på sin overfrakke op, trykkede sin filthat ned over øjnene, bevæbnede sig med sin paraply, der var udstyret med et snabelformet håndtag, og var nu parat til at forlade huset.

Men i det samme øjeblik Lotchè, der havde lyst for de to herrer, ville skyde slåen fra gadedøren, hørte man udenfor en stærk støj. Hvor utroligt det end kan synes, var det dog støj, virkelig støj, som byen vel næppe havde hørt den siden slotstårnets erobring af spanierne i året 1513.

En forfærdelig larm vækkede det gamle borgmesterhus' i dyb slummer nedsunkne ekko. Disse døre, der i umindelige tider ikke var blevet vanhelliget ved nogen høj banken, drønede under brutale slag af en med kraftig hånd ført knortekæp, og der lød skrig og råb umiddelbart udenfor huset.

"Hr. van Tricasse! Hr. borgmester! luk op, luk hurtigt!" lød det forvirret ind.

Borgmester og rådmand så forbavsede på hinanden uden i deres bestyrtelse at kunne få noget ord frem. Hvis slottets gamle kanon, der ikke havde været i virksomhed i de sidste århundreder, pludselig var blevet affyret i salen, ville beboerne af huset Tricasse ikke have kunnet stå der mere betuttede end i dette øjeblik.

Imidlertid fordobledes slagene, og skrig og råb tog til i heftighed. Lotchè, der først genvandt sin koldblodighed, tog mod til sig og spurgte:

"Hvem er det?"

"Jeg! Jeg!"

"Hvilken jeg?"

"Kommissær Passauf!"

Kommissær Passauf, over hvis embede der i hele ti år havde svævet det store spørgsmål, om det skulle nedlægges. Hvad i alverden kunne der være passeret!! Havde burgunderne overfaldet Quiquendone, som en gang tidligere i det fjortende århundrede? Kun en begivenhed af dette omfang kunne i sådan grad ryste kommissær Passauf, der i almindelighed ikke gav hr. van Tricasse noget som helst efter i ro og flegma.

På et tegn af borgmesteren – den værdige mand havde i dette øjeblik ikke kunnet få noget ord over sine læber – blev låsen skudt fra og døren lukket op, og som en vild orkan fejede kommissær Passauf ind i forværelset.

"Hvad er der, hr. kommissær?" spurgte Lotchè, en prægtig pige, der ikke en gang tabte hovedet under de vanskeligste forhold.

"Hvad der er?" råbte Passauf, og hans øjne udtrykte en ganske overordentlig bevægelse. "Jeg kommer lige fra doktor Ox, der i dag har selskab, og der ..."

"Og der ...?" frittede rådmanden.

"Der har jeg været vidne til en ordstrid, en ordstrid, som ... Hr. borgmester, man har talt om politik."

"Om politik!" gentog borgmesteren forfærdet, og hårene på hans paryk rejste sig.

"Om politik!" bekræftede Passauf; "i måske hundrede år er det ikke forekommet i Quiquendone! Diskussionen blev stadig skarpere og skarpere, og til sidst kom det så vidt mellem advokat André Schut og doktor Dominique Custos, at en duel rimeligvis vil være uundgåelig."

"En duel?" udbrød rådmanden; "en duel i Quiquendone! Belys os sagen nærmere, hvad har advokat Schut og doktor Custos

anført imod hinanden?"

"Jeg skal ordret gentage, hvad der er blevet sagt. 'Hr. advokat,' sagde lægen, 'det forekommer mig, at De går noget for vidt og ikke tænker tilstrækkeligt på at veje Deres ord!'"

Borgmester van Tricasse foldede forfærdet sine hænder; rådmanden blegnede og havde af skræk ladet lygten falde. Kommissæren rystede på hovedet. En så åbenbart udfordrende talemåde mellem to af byens honoratiores!

"Jeg har længe vidst det," sagde borgmesteren i en dæmpet tone; "denne læge er et farligt menneske, et decideret brushoved. Træd nærmere, mine herrer!"

Og rådmand Niklausse, kommissæren og hr. van Tricasse begav sig tilbage til salen.

4
Hvori doktor Ox afslører sig som en førsteklasses fysiolog og en dristig eksperimentator.

Hvem var doktor Ox, denne personlighed med et mærkelige navn, der allerede flere gange er nævnt i vor fortælling?

I ethvert tilfælde en original, men samtidig en genial lærd, en fysiolog, hvis arbejder var højt ansete i den lærde europæiske verden, en lykkelig rival til Davy, Bostock, Menzies, Godwin, Vierordt og alle de åndfulde mænd, der i den nyeste tid har hævet fysiologien til en videnskab af første rang.

Doktor Ox var af mellemstørrelse og mellemførelse i en alder af … men nej, vi kan lige så lidt nøjagtigt bestemme hans alder som hans nationalitet. Og det gør heller ingen ting til sagen. Det er nok, når vi ved, at doktor Ox var et ejendommelig varmblodigt og excentrisk menneske, som man kunne have mistænkt for at være sprunget ud af et bind af Hoffmanns fortællinger. At denne mand dannede en ejendommelig kontrast til beboerne af Quiquendone behøver efter denne beskrivelse ikke yderligere at siges.

Til sig selv og sin lære satte dr. Ox en urokkelig tillid, og når man så ham med løftet hoved og smilende blik, med de smukke, slanke skuldre og med vidt åbnede næsebor, gå omkring og i mægtige drag indånde luften, gjorde han et særdeles behageligt indtryk. Han var livlig, meget livlig endda, som om han havde kviksølv i årerne og hundrede nåle i fødderne. Det var ham umuligt at forblive længere tid rolig på

et sted, og lidenskabelige gestus og overilede ord undslap ham i mængde.

Var denne dr. Ox da rig, siden han på egen bekostning ville bestride hele byens belysning?

Det var godt for ham, at han kunne tillade sig sådanne udgifter, men det er også det eneste svar, vi kan give på den slags indiskrete spørgsmål.

Dr. Ox havde for fem måneder siden nedsat sig i Quiquendone i selskab med sin famulus, Gédéon Ygén, der var ikke mindre livlig end sin herre, men var en høj, spinkel og mager mand.

Hvorfor havde nu dr. Ox, og det oven i købet på sin egen bekostning, påtaget sig belysningen af byen, og hvorfor havde han netop valgt quiquendonianerne, disse de mest flamske af alle flamlændere, for at lyksaliggøre dem med sin altovertræffende belysnings velgerninger? Ville han under dette påskud prøve et stort fysiologisk eksperiment og således arbejde *in anima vili*? På alle disse spørgsmål må vi blive svaret skyldig, for dr. Ox havde ikke nogen anden fortrolig end sin famulus, Ygén, og denne var ham tro til det yderste.

Men efter alt at dømme havde dr. Ox indgået den forpligtelse at forskaffe byen en belysning, og denne trængte virkelig også til en sådan, "især om natten," bemærkede kommissær Passauf fint. Der var da blevet anlagt et gasværk, gasmålerne stod parate til at arbejde, og ledningsrørene, der gik rundt under gadernes brosten, skulle inden kort tid i skikkelse af brændere løbe ud i offentlige bygninger, ja endog i nogle privathuse hos venner af fremskridtet.

Van Tricasse havde i sin egenskab af borgmester, og Niklausse i sin egenskab af rådmand, lige som også nogle andre af byens honoratiores, troet at måtte autorisere indførelsen af denne moderne belysning i deres huse.

Hvis læseren ikke har glemt det under den lange samtale mellem borgmester og rådmand, vil han huske den bemærkning, at byen ikke skulle belyses ved den almindelige gas, som frembringes ved stenkulsdestillation, men derimod ved anvendelsen af en ny, tyve gange mere intensiv gas, oxyhydrogengassen, der bliver frembragt ved en blanding af ilt og brint.

Nu forstod imidlertid doktoren som dygtig kemiker og åndfuld fysiker at frembringe denne gas i stor mængde og til en meget billig pris. Og dette skete ikke ved anvendelsen af det mangansure natron, således som hr. Tessié du Motay havde gjort, men ganske simpelt ved at adskille vandet ved hjælp af en af nye elementer sammensat og af ham opfundet søjle. Altså ingen kostbare substanser; ingen platina, ingen retorter, intet brændselsmateriale, ingen apparater, til at frembringe de to gasarter hver for sig.

En elektrisk strøm gennemfo'r uhyre, med vand fyldte tanke, og det flydende element blev adskilt i sine to væsentlige dele, ilt og brint. Ilten gik til den ene, brinten til den anden side. Begge blev opsamlet i isolerede beholdere – en meget væsentlig forsigtighedsregel, for deres blanding ville have fremkaldt en forfærdelig eksplosion, så snart de blev antændt. Derpå skulle de i isolerede rør ledes til de forskellige brændere, og disse var konstrueret på en måde, der forhindrede enhver eksplosion. Således måtte der opstå et ganske overordentligt strålende lys,

en flamme, der rivaliserede med det elektriske lys, som (hvad der vel er almindelig bekendt) efter Casselmans forsøg har en lysmængde, der svarer nøjagtigt til 1171 spermacetlys [Note 2)]. Ved denne heldige kombination skulle byen Quiquendone få en virkelig storartet belysning. Men det brød, som vi snart skal få at se, hverken doktor Ox eller hans famulus sig i allermindste måde om.

Morgenen efter at kommissær Passauf på så ualmindelig måde havde vist sig i borgmesterhuset, passiarede Gédéon Ygén og doktor Ox med hinanden i det arbejdsværelse, som de benyttede i stueetagen i gasværkets hovedbygning,

"Nå, Ygén!" udbrød doktor Ox og gned sig fornøjet i hænderne; "De har i går ved vor modtagelsesaften lært de gode quiquendonianere at kende, disse koldblodige folk, der i livlighed står midt imellem svampe og koraller. De har set, hvorledes de udfordrede hinanden med ord og gestus, og hvorledes der allerede begyndte en både moralsk og fysisk metamorfose med dem. Giv agt på, hvad vil blive af dette selskab, når vi begynder at behandle det med en stærkere dosis."

"Ja, det er ganske vist, min herre og mester," svarede Gédéon Ygén og gned sin spidse næse med pegefingeren, "forsøget begynder godt. Hvis jeg ikke selv forsigtigt havde drejet hanen til, ved jeg virkelig ikke, hvad der kunne være passeret."

"De har hørt, hvorledes denne advokat Schut og doktor Custos gik løs på hinanden," begyndte doktor Ox igen, "og selv om deres ord ikke i og for sig var så slemme som dem, Homers helte plejede at kaste hinanden i hovedet, før de trak sværdet af skeden, så vare de dog allerede ganske nette for

quiquendonianerne. Nå, Ygén, De skal få at se, hvad vi endnu kommer til at opleve med disse flamlændere."

"Utaknemmelighed vil vi komme til at opleve hos dem," sagde Gédéon Ygén i en tone, som et menneske der forstår at skatte jordborgerne efter deres rigtige værd.

"Bah! hvad gør det, om de er os taknemmelige eller ej, når blot vort forsøg lykkes."

"Må man for øvrigt ikke frygte for de gode folks lunger, når vi fremkalder en sådan eksaltation i deres respirationsorganer?"

"Slemt nok for dem," mente doktor Ox; "men det sker jo i videnskabens interesse. Hvad ville De, Ygén, sige til, hvis det pludselig faldt hunde og frøer ind at modsætte sig vore vivisektionsforsøg?"

Hvis man ville spørge hunde og frøer om deres mening i denne sag, ville de efter al sandsynlighed gøre indvendinger mod vivisektorernes kunster; men doktor Ox troede at have udtalt et uigendriveligt argument, for han lod høre et vældigt suk af tilfredsstillelse.

"De har egentlig ret, mester," svarede Gédéon Ygén overbevist. "Vi ville ikke have kunnet finde noget bedre sted til vort eksperiment end dette Quiquendone."

"Nej, absolut ikke," bekræftede doktoren med eftertryk.

"Har De følt kreaturernes puls?"

"Vel hundrede gange."

"Og gennemsnitsantallet af de iagttagne pulsslag?"

"Ikke halvtreds i minuttet. Forstå mig ret, Ygén, en by, hvor der i et århundrede ikke er forekommet en skygge af en diskussion, hvor droskekuskene ikke bander, hestene ikke løber løbsk, hundene ikke bider og kattene ikke kradser! en by, hvor

politiretten ferierer fra den ene ende af året til den anden! en by, hvor man hverken interesserer sig for kunst eller industri, en by, hvor gendarmerne hører til den grå myte, en by, hvor der i et århundrede ikke er blevet optaget nogen protokol! en by endelig, hvor der i tre hundrede år ikke er blevet uddelt noget næveslag eller nogen ørefigen! De må kunne sige Dem selv, mester Ygén, at denne tilstand ikke kan vare længere ved, og at vi må forme det alt sammen om."

"Fortræffeligt! ganske fortræffeligt!" råbte famulussen begejstret. "Har De også allerede analyseret luften her i byen?"

"Det er allerede sket," svarede doktor Ox, "og der findes de almindelige forhold."

"Godt, doktor, godt; forsøget vil blive anstillet i det store og i ethvert tilfælde være afgørende," mente endelig Ygén.

"Og når det er afgørende," udbrød dr. Ox triumferende, "så vil vi reformere verden."

5
Hvori borgmesteren og rådmanden aflægger doktor Ox en visit, og hvad deraf fulgte.

Rådmand Niklausse og borgmester van Tricasse erfarede endelig en gang, hvad en bevæget nat betyder; den betænkelige tildragelse i dr. Ox's hus forårsagede begge virkelig søvnløshed. Hvad ville denne sag have for følger? Man kunne endnu ikke have nogen bestemt mening om det. Ville de, som municipalmagtens repræsentanter blive nødt til at lægge sig imellem? Var det nødvendigt at udstede edikter for at en sådan tildragelse ikke oftere skulle forekomme?

Al denne tvivl foruroligede endnu de to rådmænds bløde naturer. For øvrigt havde de på denne mindeværdige aften, før de skiltes, dog "afgjort", at de ville træffes igen den næste morgen.

Den næste morgen begav altså borgmesteren sig, allerede før han spiste til middag, i egen person til rådmand Niklausse. Han havde den tilfredsstillelse at finde sin ven roligere, og også han selv genvandt efterhånden sin fatning.

"Intet nyt?" spurgte han.

"Nej, intet nyt siden i går."

"Og dr. Dominique Custos?"

"Jeg har lige så lidt hørt noget til ham som til advokat André Schut."

Efter en samtale, der varede omtrent en time, men uden besvær kunne sammenfattes i tre linjer, blev det af borgmester og rådmand besluttet, at de skulle aflægge dr. Ox et besøg og

under dette på en delikat måde udfritte ham om den foregående aftens tildragelser, dog naturligvis uden at lade sig mærke med deres hensigt.

Da de herrer ganske imod deres sædvane havde truffet denne afgørelse, gik de straks til udførelse af planen. De forlod huset og styrede hen imod dr. Ox's anstalt, der var beliggende lige ved Audenarderporten.

Borgmester og rådmand gav vel ikke hinanden armen, men vandrede fremad med langsomme højtidelige skridt, så at de kun kom tretten tommer fremad i sekundet, det var, i parentes bemærket, det sædvanlige tempo for deres undergivne, der i mands minde aldrig var gået hurtigere gennem Quiquendones gader.

Af og til, når de to honoratiores kom til et sted, hvor de rolige, stille gader krydsede hinanden, blev de stående for at hilse på folk.

"God morgen, hr. borgmester," sagde én.

"God morgen, kære ven," svarede Tricasse huldsaligt.

"Intet nyt, hr. rådmand?" spurgte en anden.

"Aldeles intet nyt," svarede Niklausse.

Men desuagtet så man på et vist spørgende blik hos de forbigående, at det skandaløse optrin fra den foregående aften allerede var blevet bekendt i byen, og selv den mindst kløgtige af alle quiquendonianerne kunne ved den retning, som de to herrer slog ind på, straks gætte, at deres gang stod i forbindelse med den pågældende tildragelse.

Til trods for, at sagen var blevet almindelig omtalt, havde der i øvrigt endnu ikke dannet sig partier, for såvel lægen som advokaten var meget agtede personligheder i Quiquendone. Og

hvorledes kunne det også være anderledes! Advokat Schut havde jo i denne by, hvor der kun *pro forma* eksisterede retsbetjente, aldrig haft lejlighed til at føre nogen proces, og som følge deraf heller ikke til at tabe nogen; og hvad dr. Custos angik, så var han en meget velrenommeret praktikus, der helbredte sine patienter for alle sygdomme – naturligvis med undtagelse af dem, som de døde af.

Da hr. van Tricasse og rådmand Niklausse kom til Audenarderporten, anså de det for passende at gå i en lille bue uden om det brøstfældige tårn. Man var dog ikke sikker på, hvad der kunne passere.

"Jeg tror virkelig, at det vil styrte ned," bemærkede Tricasse.

"Jeg tror det også," tilstod Niklausse.

"Når man nemlig ikke støtter det," tilføjede Tricasse. "Men om man skal støtte det, det er netop spørgsmålet."

"Og dette spørgsmål må vi afgøre," sluttede rådmanden.

Nogle øjeblikke senere nåede de to herrer til gasværket.

"Er doktor Ox at få i tale?" spurgte de.

Naturligvis var doktor Ox altid at få i tale for byens første øvrighedspersoner. De blev anmodet om at træde nærmere og befandt sig snart i den berømte fysiologs værelse.

De to ansete mænd måtte her vente en god tid, vel omtrent en time. For første gang i sit liv viste borgmesteren tegn på utålmodighed, og også hans ledsager var nær ved at gøre det samme.

Endelig trådte doktor Ox ind til borgmesteren og rådmanden og undskyldte, at han havde ladet dem vente så længe. Der var lige blevet forelagt ham en plan til et gasometer, som der havde været lidt at ændre på, osv.

For øvrigt gik alt hurtigt fremad; de til ilten bestemte ledninger var allerede lagt, og om nogle måneder ville byen have en brillant belysning. De to herrer havde allerede med tilfredshed lagt mærke til rørmundingerne, som løb ud i doktorens arbejdsværelse.

Denne erkyndigede sig om, hvad han skyldte den ære at se borgmesteren og rådmand Niklausse hos sig.

"Nå, vi ville kun en gang hilse på Dem, doktor," begyndte Tricasse, "da det er så længe siden, vi har haft den fornøjelse at se Dem. I vor gode stad Quiquendone kommer man kun lidt ud af huset, og vore skridt er nøje afmålte. Vi finder der bedst, når ligevægten ikke bliver forstyrret ved noget."

Niklausse så forbavset på sin ven; aldrig, så længe han kunne huske, havde borgmesteren talt så meget i et stræk, og sagt så meget uden at adskille sine sætninger med store pauser. Det syntes næsten, som om borgmesteren udtrykte sig med en tungefærdighed, der hos ham var fuldstændig abnorm. Niklausse selv sporede, hvad enten han nu blev tilskyndet dertil ved dette eksempel eller ved en anden bevæggrund, en uimodståelig lyst til at blande sig i samtalen.

Doktor Ox så opmærksomt på borgmesteren med et ejendommeligt ondskabsfuldt træk om munden.

Tricasse, der ellers altid først indlod sig på en forhandling, når han havde fået sig selv anbragt i en lænestol, førte i dag samtalen stående. En besynderlig nervøs eksaltation, der hidtil havde ligget hans sindsstemning fuldstændig fjern, greb ham mere og mere fra minut til minut. Han gestikulerede ganske vist endnu ikke, men heller ikke det kunne lade vente længe på

sig. Hvad rådmand Niklausse angår, så gned han uafbrudt sine ben med stigende heftighed og trak vejret tungt og dybt.

Van Tricasse havde, som allerede omtalt, rejst sig, havde gjort nogle skridt, og endelig stillet sig lige foran doktoren.

"Og på hvor mange måneder mener De at kunne blive færdig med Deres arbejde, hr. doktor?" spurgte han nu.

"På et fjerdingår eller lidt mere," svarede doktor Ox.

"Altså tre til fire måneder?" spurgte borgmesteren; "det er endnu længe til, hr. doktor."

"Ja, ganske vist, meget for længe!" tilføjede Niklausse, der ikke længere kunne holde sig på sin plads og ligeledes var sprunget op.

"Vi behøver nødvendigvis denne tid til vore forberedelser," svarede doktoren; "arbejderne – vi har måttet vælge dem af befolkningen her i Quiquendone – er just ikke synderlig hurtige af sig."

"Hvad, de herværende arbejdere er Dem ikke hurtige nok?" udbrød borgmesteren, der syntes at opfatte denne ytring som en personlig fornærmelse.

"Nej, hr. borgmester, det kan man just ikke påstå," svarede doktoren. "En fransk arbejder ville på én dag præstere mere end ti af Deres folk på den samme tid. De ved jo, det er ægte flamlændere!"

"Hvad, flamlændere!" udbrød Niklausse, og hans hænder knyttede sig; "hvad for en betydning forbinder De med dette ord, min herre, hvis man tør spørge?"

"Nå, den samme – elskværdige betydning, som bliver tillagt det af alle."

"Men, hr. doktor," begyndte borgmesteren på ny, idet han målte værelset fra den ene ende til den anden, "jeg må tillade mig den bemærkning, at jeg aldeles ikke holder af den slags insinuationer. Quiquendones håndværkere kan konkurrere med enhver bys arbejdere, og vi agter i denne retning hverken at søge vore forbilleder i Paris eller London. Hvad Deres forberedelser angår, må jeg indtrængende bede Dem påskynde disse så meget, som det på nogen måde er muligt. Stenbroen i gaderne er, som De ved, blevet revet op, for at rørene kan nedlægges, og det er en højst ubehagelig hindring for færdslen. Handlen kan til sidst lide under det, og jeg som byens første embedsmand kan ikke udsætte mig for, at man i så henseende gør mig retfærdige bebrejdelser."

Den gode mand! Han havde talt om handel og færdsel, og disse uvante ord var ikke blevet siddende ham i halsen? Men hvad i al verden var da pludselig foregået med ham?

"For øvrigt kan byen ikke længere undvære belysning," tilføjede rådmand Niklausse.

"En by, der i otte til ni hundrede år har hjulpet sig uden den ...," bemærkede doktoren i en drillende tone.

"Kun en grund mere for vor påstand," tog borgmesteren atter ordet, idet han eftertrykkeligt betonede hver stavelse; "andre tider, andre sæder. Fremskridtet gør sig gældende overalt, og vi agter ikke at stå tilbage for vor tid. Vi venter bestemt, at vor by har sin belysning om en måned, eller De vil for hver dag derudover komme til at erlægge en betydelig pengebøde. Hvad for uberegnelige følger kunne det f.eks. ikke have, hvis der i de mørke gader udviklede sig en strid."

"Ganske vist," udbrød Niklausse, "og der behøves kun en enkelt gnist for at sætte flamlænderne i fyr og flamme."

"Apropos," afbrød borgmesteren ham, "kommissær Passauf, overhovedet for byens politi, har givet os en meddelelse om en strid, der i går aftes skulle have fundet sted i Deres salon, hr. doktor. Hvis vi er rigtigt underrettede, så drejede sagen sig om en politisk diskussion?"

"Det ser jeg mig ikke i stand til at nægte, hr. borgmester," svarede dr. Ox, der kun med møje kunne undertrykke et yderst tilfreds smil.

"Så er altså denne ubehagelige difference mellem dr. Dominique Custos og advokat André Schut virkelig sandhed?"

"Ja, hr. rådmand, men de udtryk, som de herrer betjente sig af, havde aldeles intet betænkeligt ved sig."

"Hvad, intet betænkeligt?" udbrød borgmesteren; "De anser det ikke for betænkeligt, når en mand siger en anden lige ind i ansigtet, at han ikke selv ved, hvad han siger? Af hvad for en surdej er da De, herre, når De ikke ved, at der i Quiquendone ikke behøves nogen stor anledning til at drage de beklageligste følger efter sig? Jeg kan forsikre Dem, min herre, at hvis De eller nogen anden tillod sig at sige således til mig ..."

"Eller til mig ..." tilføjede Niklausse.

Da de to ærede samtidige havde givet deres harme luft i disse truende ord, så de på doktor Ox med en så truende mine og med håret så vildt strittende op i panden, som var de beredte til ved den mindste modsigelse i ord, gestus eller blik at tilrede ham højst ilde.

Men doktoren fortrak ikke en mine.

"I hvert tilfælde agter jeg at gøre Dem ansvarlig for, hvad der er foregået i Deres hus," tog borgmesteren atter til orde. "Jeg bærer ansvaret for byen Quiquendones ro, og jeg vil tage de alvorligste forholdsregler, for at den ikke oftere skal blive forstyrret. Ting som de, der passerede i aftes, vil fremtidig ikke fremkomme tiere, uden at der fra min side bliver skredet ind med strenghed. Har De forstået mig? Men så var dog, min herre!"

Disse borgmesterens ord blev sagt med så højt og stærkt tonefald, at man ville have kunnet høre ham udenfor huset. Da han så, at doktor Ox ikke svarede det mindste på hans udfordring, gik han fuldstændig ud af sig selv.

"Kom, Niklausse," råbte han rasende, slog døren i lås med en heftighed, så hele huset drønede, og trak rådmanden bort med sig.

Da de to herrer havde gået lidt under åben himmel, beroligedes deres nerver efterhånden, deres skridt blev jævnere og jævnere, og den mørke vredesrødme på deres kinder forvandlede sig atter til den tidligere matte rosateint.

Et kvarter efter at de havde forladt gasværket, vendte Tricasse sig om til rådmanden, og sagde med mild, quiquendoniansk stemme: "Virkelig et elskværdigt menneske, denne dr. Ox; jeg må tilstå, at jeg altid besøger ham med den største fornøjelse."

6
Hvori Frantz Niklausse og Suzel van Tricasse udkaster nogle fremtidsprojekter.

Vore læsere vil mindes, at borgmester van Tricasse havde en datter; frk. Suzel; men hvor skarpsindige de end er, har de dog sikkert ikke gættet, at rådmand Niklausse også havde en søn ved navn Frantz, og selv om de var kommet på denne idé, så vidste de dog stadig endnu ikke hovedsagen, nemlig at Frantz var Suzels forlovede. Vi føjer til denne meddelelse endnu, at de to unge folk var som skabte for hinanden, og at de elskede hinanden så lidenskabeligt, som man elske hinanden i Quiquendone.

Man må aldeles ikke tro, at der i denne exceptionelle by ikke også slog unge hjerter for hinanden, kun skete dette med en vis ro og langsomhed. Naturligvis giftede man sig i Quiquendone som overalt andetsteds, men man brugte tid til det. Enhver ville studere sin tilkommende grundigt, før det fængslende bånd slyngede sig om ham eller hende, og sådanne studier plejede, som på et regulært gymnasium, at vare mindst ti år; at et par før denne tid blev erklæret for modent forekom yderst sjældent.

Ja, ti år, fulde ti år behøvede man for i Quiquendone at gøre kur til hinanden, og man må indrømme, at quiquendonianerne i denne henseende slet ikke var så ufornuftige endda. Der kræves ti års studium for at blive ingeniør, læge, advokat, eller for at komme til at indtage en eller anden embedsstilling, og dog tror man i langt kortere tid at kunne erhverve den nødvendige forberedelse til en pagt for hele livet, til en

ægtemands og husfaders mangesidige forpligtelser og bekymringer. Hvad enten nu denne indretning hos quiquendonianerne skyldes deres temperament eller et fornuftræsonnement, så synes det mig i denne retning at have truffet det rigtige. Når man ser, hvorledes der i friere og livligere byer i en tid af få måneder kommer ægteskaber i stand, så trækker man uvilkårligt på skuldrene og kan ikke værge sig for det ønske, at sende sine sønner eller sine døtre til et eller andet pensionat i Quiquendone.

I det sidste halve århundrede var der i Quiquendone kun blevet indgået et eneste ægteskab, som man blot havde forberedt sig til i to år, og om det påstod man, at det nær var spændt uheldigt af.

Altså Frantz Niklausse elskede Suzel van Tricasse, men roligt og stilfærdigt, som man elsker, når man endnu i ti år skal vente på og kure til den elskede genstand. En eneste gang hver uge en fast spadseretur ved bredden af Waar, men naturligvis aldrig uden at Frantz havde sin medesnor med og Suzel sin strikkestrømpe.

For øvrigt kan det vel her være på sin plads at gå noget nærmere ind på denne unge mands personlighed. Frantz var omtrent toogtyve år gammel, på hans kinder begyndte der at spire et let ferskendun, og når han talte, hørte man, at hans stemme lige havde været i overgangsperioden.

Suzel derimod var blond og rødmosset, sytten år gammel og nærede ikke den mindste uvilje mod snørefiskeriet. Frantz elskede denne tidsfordriv, der passede så fortræffeligt til hans temperament, for han var ganske overordentlig tålmodig, og det behagede ham i høj grad at sidde med drømmende blik og

stirre på korkproppen, der bevægede sig frem og tilbage på vandspejlet. Når da, efter at han havde siddet i seks timer, en beskeden fisk forbarmede sig over ham og bed på, var han meget tilfreds og lykkelig, men vidste dog at beherske sin glæde.

Den omtalte dag sad de to forlovede atter ved den grønne flodbred og lod i nogle fods afstand Waar flyde forbi sig. Suzel bevægede med sædvanlig flegma sine strikkepinde og Frantz lod automatisk sin medesnor gå fra den venstre side til den højre for derpå atter fra den højre at glide over til den venstre. Fiskene sprang muntert omkring i vandet og valgte at bevæge sig tæt oppe i overfladen omkring proppen, mens krogen længere nede forgæves ventede på bytte.

Af og til sagde Frantz uden at vende øjnene bort fra den unge pige på sin rolige måde:

"Jeg tror, at der er bid nu, Suzel."

"Virkelig, Frantz?" spurgte den unge pige og lod for nogle øjeblikke arbejdet synke ned på sit skød og fulgte med vågent blik sin forlovedes snor.

"Nej, det var desværre ingen ting," bemærkede Frantz; "det forekom mig, at snoren bevægede sig, men jeg må vel have taget fejl."

"Det kommer nok, det kommer nok, Frantz," sagde Suzel til ham ned sin blide, klare stemme. "Glem nu blot ikke at trække i rette tid. Du kommer altid er par sekunder for sent, og så slipper fisken bort."

"Hør, Suzel, har du ikke lyst til at prøve en gang?"

"Jo, Frantz, det vil jeg meget gerne."

"Så kan du låne mig dit strikketøj så længe; måske går det bedre for mig i dag med det end med fiskene."

Den unge pige tog med rystende hånd medesnoren, mens Frantz gav sig i kast med strikkepindene. Således sad de i timevis, vekslede af og til et par venlige ord og så på proppen, der ved hver lille bevægelse bragte deres hjerter til at banke højere. Ak, gid de aldrig måtte glemme disse en uforstyrret fredelig lykkes time, hvor de sad så fortroligt ved hinandens side og lyttede til de forbidragende bølgers mumlen!

Den pågældende dag stod solen allerede langt nede på himlen og dog havde der endnu stadig ikke været bid, endskønt Suzel og Frantz kombinerede deres medetalent. Fiskene var i dag i alt for godt humør til at være så medlidende at bide på, og de unge folk var på den anden side alt for retfærdige til at tage dem det ilde op.

"En anden gang vil det lykkes bedre, Frantz," trøstede Suzel, da hendes fiskermand tog sin jomfruelige krog op.

"Vi vil håbe det, Suzel."

Og derpå begav begge sig, uden at veksle noget ord videre, på hjemvejen, lige så tavse som deres skygger, der blev længere og længere. Suzel så, hvorledes hun under den nedgående sols skrå stråler blev større og større, og Frantz så næsten lige så mager og tynd ud som medestangen, han bar i hånden.

Endelig nåede de til borgmesterhuset, uden for hvilket græs og urter grønnedes mellem brostenene og på bedste måde polstrede gaden, så at deres skridt kun gav en dæmpet lyd.

Netop som hun stod i begreb med at åbne gadedøren, troede Frantz at måtte sige endnu et par ord til sin forlovede.

"Du ved, Suzel, at den store dag nærmer sig."

"Ja, Frantz, den nærmer sig!" bekræftede den unge pige og sænkede rødmende de lange øjenvipper.

"Allerede om fem-seks år ...", tilføjede den ømme elsker.

"På gensyn, Frantz."

"På gensyn, Suzel."

Gadedøren faldt i lås, og den unge mand begav sig med langsomme, regelmæssige skridt tilbage til sin faders, rådmand Niklausses hus.

7
Hvori *andant*erne bliver til *allegro*er, og *allegro*erne bliver *vivac*er.

Den i byen ved striden mellem doktor Custos og advokat Schut forårsagede bevægelse havde snart lagt sig og ikke haft videre følger. Man turde altså håbe, at Quiquendone atter ville synke tilbage i sin sædvanlige apati, der for et kort øjeblik var blevet afbrudt på en så uforklarlig måde.

Imidlertid blev der arbejdet ivrigt videre på rørlægningen, gennem hvilken oxyhydrogengassen skulle føres ind i byens hovedbygninger. Ledningerne og forgreningerne bredte sig med stadig større fuldstændighed under Quiquendones brosten, og man manglede endnu kun brænderne, hvis udførelse var meget kompliceret, og som man derfor havde bestilt i udlandet.

Doktor Ox var overalt til stede, og han, såvel som hans famulus Ygén, spildte ikke noget eneste øjeblik. De påskyndede arbejderne, fuldendte det vanskelige gasometer og lod dag og nat kæmpemæssige søjler under indvirkning af en mægtig elektrisk strøm adskille vandet. Ja, doktoren fabrikerede allerede sin gas, omendskønt kanalisationen endnu ikke var færdig. Vi skal gerne indrømme, at dette tog sig noget besynderligt ud. Men inden kort tid skulle alt være færdigt, og doktoren havde da til hensigt først at prøve byens ny brillante belysning i teatret.

Quiquendone besad nemlig et teater, en virkelig smuk bygning, hvis indre og ydre indretning mindede om enhver

tænkelig bygningsstil. Den var på samme tid byzantinsk, romansk, gotisk, renæssance, med afrundede døre, spidsbuevinduer, flammerosetter og fantastiske klokketårne, kort sagt et formeligt prøvekort for alle bygningsarter, halvvejs Pantheon og halvvejs "grand café parisien." Dette kan imidlertid ikke særligt forbavse os, når vi hører, af teatret blev påbegyndt i året 1175 og først bragt til ende anno 1837 under borgmester Nathalis van Tricasse. Syv hundrede år var forløbet fra det blev påbegyndt til det var endt, og som følge heraf havde dets arkitektur rettet sig efter alle perioderne i denne årrække. Men desuagtet var teatret i Quiquendone en smuk bygning, og de romanske piller i byzantinske hvælvinger måtte uden tvivl tage sig fortræffeligt ud, belyste af oxyhydrogengassen. Der blev på dette teater givet så omtrent alt, men dog især operaer og særligt komiske operaer. Hertil må dog bemærkes, at komponisterne aldrig ville have genkendt deres eget arbejde, i så høj grad var både musik og handling afvigende fra det oprindelige.

Da intet kunne gøres hurtigt færdigt i Quiquendone, måtte også de dramatiske værker rette sig efter de udførende kunstneres og kunstnerinders temperament, og endskønt kunsttemplets porte åbnedes klokken fire og først lukkedes klokken ti, var det endnu ikke lykkedes at bringe mere en to akter til opførelse i disse seks timer. Robert af Normandiet, Huguenotterne eller Wilhelm Tell måtte hver for sig gives over tre aftener, så langsomt spillede man. Hvad der var *vivace* blev taget i tempo som *adagio*, allegroerne gik ikke stort hurtigere, og fireogtresindstyvendedels noderne blev spillet så langsomt som hele noder i andre lande. De hurtigste i

quiquendonianernes smag udførte løb gik dog kun i kirkesangens rytme. For at gøre det rigtig klart, hvorledes hele denne musik tog sig ud, kan vi anføre følgende eksempel: Figaros hurtige arie i første akt af *Barberen i Sevilla* varede, såfremt skuespilleren havde den behørige rutine, mindst otteoghalvtreds minutter.

Selvfølgelig måtte de kunstnere, der kom fra udlandet, føje sig efter denne metode; da man imidlertid honorerede dem godt, hørtes der ikke nogen klage, og de fulgte nøjagtigt dirigenternes taktstok, der aldrig udførte mere end otte slag i minuttet.

Men hvilke bifaldsytringer blev der ikke også skuespillerne til del, når de havde henrykket quiquendonianerne uden at gøre dem trætte. Naturligvis med de behørigste mellempauser faldt hænderne klappende mod hinanden, og når den forbavsende sal ikke undertiden styrtede sammen under bravoråbene, kom det ene og alene af, at man ikke havde sparet på sten og cement i bygningens grundmur.

Aviserne plejede efter sådanne aftener at berette om den stormende applaus og fanatiske bifaldsytringer.

For i øvrigt ikke at ophidse de entusiastiske flamlændernaturer alt for meget, spillede teatret kun en gang hver uge, hvad der kom skuespillerne til gode, så de grundigt kunne lære deres roller, og gjorde det muligt for tilskuerne bedre at fordøje de dramatiske mesterværker.

Sædvanligvis plejede fremmede kunstnere at slutte et arrangement med teaterdirektøren i Quiquendone, når de ville hvile sig efter deres anstrengelser på andre scener, og ingen tænkte på, at der kunne komme en forandring i de gamle

skikke, da fjorten dage efter Schut-Custos-sagen et uventet tilfælde satte befolkningen i Quiquendone i ny bevægelse.

Det var lørdag, den sædvanlige operadag; men i dag skulle den ny belysning endnu ikke prøves. Rørene udmundede ganske vist allerede i salen, men af den tidligere angivne grund var brænderne endnu ikke sat på, og således kastede i dag kun lysekronens olielamper deres milde lys på de talrige tilskuere, der havde forsamlet sig i teatret.

Om eftermiddagen klokken et var teatret blevet åbnet for publikum, og klokken tre var salen allerede halvt fyldt, mens endnu en lang kø nåede ud til enden af Saint-Ernuphpladsen, hvor Josse Liefrincks apotek befandt sig. Af denne iver kunne man slutte sig til, at det ville blive en ualmindelig smuk forestilling.

"Går De i teatret i dag?" havde Niklausse om morgenen spurgt borgmesteren.

"Ja, ganske sikkert; og jeg agter også at medbringe min kone, vor datter Suzel og den kære Tatanémance, der jo sætter megen pris på smuk musik."

"Frøken Suzel vil altså også komme med?" spurgte rådmanden.

"Som sagt, ja Niklausse."

"Så vil min Frantz i ethvert tilfælde høre til de første, der stiller sig i kø," svarede rådmanden.

"En ilter fyr, Deres Frantz," bemærkede borgmesteren i en pedantisk tone, "en meget ilter fyr, Niklausse; De må holde meget godt øje med ham."

"Nå ja, han elsker, van Tricasse, han elsker den indtagende Suzel."

"Han får hende jo også, Niklausse; fra det øjeblik vi blev enige om ægteskabet, står jo intet i vejen for deres giftermål; hvad kan han forlange mere?"

"Han forlanger heller ingen ting, van Tricasse, han forlanger aldeles intet, den kære søn. Nå, men jeg ved, at han i dag ikke vil være den sidste, der indfinder sig ved billetkontoret."

"Ak, den stormende, fyrige ungdom!" udbrød borgmesteren smilende ved mindet om sin egen fortid; "ja, ja, vi har også en gang været unge, min kære rådmand. Vi har også elsket og i vor tid stillet os i kø. Altså i aften, i aften! Apropos, har De også hørt, at denne Fioravanti skal være en så stor kunstner? Hvilken værdig modtagelse har man ikke ladet ham blive til del indenfor vore mure! Han vil ikke så let glemme quiquendonianernes bifald!"

Der var virkelig tale om den berømte tenor Fioravanti, der ved sit geni, sit udmærkede spil og sin herlige sympatiske stemme havde fremkaldt en formelig entusiasme hos byens musikelskere.

I de sidste tre uger havde Fioravanti gjort stormende lykke i "Huguenotterne". Den første akt var efter quiquendonianernes smag blevet opført i løbet af en hel aften, og netop i den første uge af en måned. Den næste uges operaaften havde sangeren ved sine uendelige, i langdrag trukne andanter tilkæmpet sig en meget stor ovation, og denne "succes" var kun steget, da i tredje uge tredje akt af det meyerbeerske kunstværk kom til opførelse. Men i dag skulle Fioravanti optræde i fjerde akt og spille for et utålmodigt publikum. Ak! Raouls og Valentines duet, denne tostemmige kærlighedshymne i lange suk, dette "*stretta*" Note 3), i hvilket "*crescendo*, *stringendo*, *accelerando* og *piu crescendo*" følger

efter hinanden – alt det sunget langsomt, slæbende og udtrukket i det uendelige! Hvor henrivende ville det ikke blive!

Klokken fire var hallen fyldt med tilskuere, og loger, parterre og orkesterpladser tæt besat. I de forreste rækker præsenterede sig hr. borgmester van Tricasse, fru van Tricasse, frøken Suzel og den elskværdige Tatanémance i en hue med æblegrønne sløjfer; derpå ikke langt borte så man rådmand Niklausse med familie, den elskovsglødende Frantz ikke at forglemme; også doktor Custos', advokat Schuts og overretsdommer Honoré Hyntaxes familier var til stede, og af yderligere honoratiores bemærkede man direktøren for forsikringsselskabet "Norbert Soutman", den tykke bankier Collaert, skatteopkræveren Nupp, der sværmede for tysk musik og anså sig selv for en slags virtuos, direktøren for Akademiet, Jérôme Resh, civilkommissæren og endnu så mange andre, at vi stillede vore læseres tålmodighed uforsvarligt på prøve, hvis vi ville opregne dem alle.

Sædvanligvis forholdt quiquendonianerne sig overordentlig tavse og rolige, indtil tæppet gik op. Her tog en sin avis frem og fordybede sig i læsningen af den, der blev der med hviskende stemme vekslet nogle ord, de ankomne begav sig så sagte som muligt til deres pladser, og af og til fæstede Quiquendones mandige ungdom deres matte, halvt udslukte blikke på galleriets skønheder.

Men denne aften ville enhver iagttager have kunnet konstatere, at der allerede før tæppet gik op, herskede en aldeles usædvanlig livlighed på tilskuerpladsen; folk, der ellers aldrig rejste sig, vendte og drejede sig frem og tilbage, damernes vifter bevægede sig med uvant hurtighed, og der

syntes at være kommet en livsfyldigere luft ind i teatret, for alle de tilstedeværende trak vejret med dybe åndedrag.

I mange øjne bemærkede man en glans, der næsten var lige så intensiv som lyset fra kronen, der hang over salen, og hvis lamper i dag strålede usædvanlig klart, omendskønt antallet af dem ikke var blevet forøget. Ak, når blot nu hr. doktor Ox' nye apparater i dag havde begyndt deres virksomhed! Men dette længselsfuldt imødesete tidspunkt var endnu ikke kommet.

Endelig er orkestret fuldstændig på deres pladser. Første violin står mellem pultene for at angive sine kolleger et beskedent a, stryge- og blæseinstrumenterne er stemte, og dirigenten venter endnu blot på, at klokken skal ringe for så at tage fat. Signalet lyder, og fjerde akt begynder. Mellemaktens *allegro appassionato* bliver som sædvanlig spillet med så majestætisk langsomhed, at den ville have bragt den berømte Meyerbeer til at gå ud af sig selv. Det var imidlertid netop denne langsomhed, vore quiquendonianere til fulde vidste at vurdere.

Snart føler musikdirektøren, at han ikke som sædvanlig behersker orkestret, og at han kun med besvær kan holde de ellers så lydige og rolige musici tilbage. Blæseinstrumenterne viser en stærk stræben efter at overhale strygeinstrumenterne og må holdes tilbage med fast hånd, da der ellers, fra harmoniens synspunkt betragtet, ville blive opnået en højst beklagelig virkning. Selv fagottisten, apoteker Josse Liefrincks søn, der i almindelighed er en særdeles velopdragen ung mand, lader sig fuldstændig rive hen til et abnormt hurtigt spil.

Imidlertid er Valentine begyndt recitativ:

> Nu er jeg ene, ene i min smerte,

men også hun skynder sig, og dirigenten såvel som alle musikanterne følger hende, måske ubevidst. Da Raoul viser sig i baggrunden, går der indtil det øjeblik Valentine skjuler sig i sideværelset knap et kvarter, mens tidligere efter den quiquendonianske tradition de syvogtredive takters recitativ måtte vare nøjagtig syvogtredive minutter.

Saint-Bris, Nevers, Javannes og de fornemme katolske herrer træder måske noget hurtigt op; *allegro pomposo* har komponisten angivet på partituret. Orkestret og de herrer musici spillede også ganske rigtigt *allegro*, men aldeles ikke *pomposo*, og ved edsaflæggelsen og velsignelsen af dolkene bliver de reglementsmæssige *allegro* ikke mere overholdt; såvel sangere som musikere farer afsted i det mest rasende tempo. Også dirigenten har for længe siden opgivet at holde de spillende tilbage, og ubegribeligt nok forsøger publikum heller ikke at gøre indvendinger, men føler sig revet med og tager del i denne bevægelse, der svarer til sjælens indre trang.

Løftet, eden bliver aflagt. Nevers har knap tid til sin forsikring om, at han mellem sine aner tæller soldater og ikke en snigmorder, så bliver han arresteret. Saint-Bris foredrager fyrigt, i virkelig to fjerdedels takt, recitativet, der kalder katolikkerne til hævn, og de tre munke kommer styrtende ind fra Nevers' værelser uden i mindste måde at agte på sceneanvisningen, ifølge hvilken de skal træde langsomt op.

Allerede har de omkringstående draget sværd og dolk, og våbnene er i en fart blevet indviet af munkene; sopran, tenor og bas istemmer rasende en *allegro furioso* og stormer ud af scenen. I dette øjeblik rejser publikum sig, i logerne, i parterret, på gallerierne er den voldsomste bevægelse. Det synes næsten,

som om alle tilskuerne med borgmester van Tricasse i spidsen ville styrte op på scenen for at forene sig med de sammensvorne og tilintetgøre huguenotterne, hvis religiøse anskuelser de for øvrigt deler. Der lyder bravoråb, skuespillerne bliver kaldt frem, og en sand bifaldsstorm bryder løs! Tatanémance svinger med feberagtig hånd sin æblegrønne hue, og lysene i salen udbreder en næsten ildsprudlende glans.

Raoul skal langsomt løfte tæppet, men han river det med en stolt gestus midt over og står ansigt til ansigt med Valentine.

Den store duet kommer nu og bliver gennemført i et tempo som *allegro vivace*. Raoul giver sig ikke tid til at afvente Valentines spørgsmål, og Valentine afventer på den anden side ikke mere tale, og Raoul bliver fortæret af en uvant ild. Hans høje toner h og c har en ligefrem forskrækkende klang; han arbejder, han gestikulerer, han står formelig i flammer.

Alarmklokken lyder, men mærkværdigt stønnende. Den ringende har øjensynligt ikke længere magt over den, og tvinger tonen til en heftighed, der rivaliserer med orkestrets raseri. Endelig farer strettaen, der skal ende den prægtige akt, og som komponisten har angivet skal være *allegro con moto* afsted i tøjlesløst *prestissimo* som et kurértog. Stormklokkerne lyder på ny, Valentine synger afmægtig sangen, og Raoul styrter ud af vinduet.

Det var på høje tid, at forestillingen endte. Orkestret havde ligefrem ikke kunnet spille videre på grund af ubegribelig vildskab; dirigentens stok var blevet et stykke træ, hvormed han hamrede fortvivlet løs på sufflørkassen, violinstrengene var sprunget, trommerne revnede under trommeslagernes rasende behandling, og kontrabassisten tronede selv øverst oppe på sin

velklingende bygning. Første klarinet havde slugt mundstykket til sit instrument, basunen er blevet bøjet, og den ulykkelige hornist kan ikke længere trække sin hånd tilbage, da han i spillets iver har stukket den alt for dybt ind i hornet.

Og publikum? Publikum stønner, gestikulerer og hyler! Alle ansigter viser sig i et besynderligt rødt lys, som om legemet indvendig blev fortæret af ild. Man støder og puffer til hinanden for at komme ud, mændene glemmer deres hatte, fruentimmerne deres kåber, og ude i gangene begynder man formelig at banke løs på hinanden. Der gælder ikke nogen autoritet længere! Man agter ikke det allermindste på borgmesteren; overalt er der en ligefrem djævelsk ophidselses tilstand.

Nogle øjeblikke senere, da publikum atter befinder sig på gaden, genvinder enhver den sædvanlige ro og vender fredeligt tilbage til sit hus. Kun en forvirret erindring om tildragelserne i skuespilhuset er blevet tilbage.

Fjerde akt af *Huguenotterne*, som det ellers tog fulde seks timer at opføre, var i dag til ende allerede tolv minutter i fem.

Den havde varet nøjagtigt atten minutter.

Note 3:

Stretta: Pludselig overgang i et hurtigere tempo, navnlig i finalen af en opera.

8
Hvori den gamle, adstadige tyske vals bliver forvandlet til en hvirvelvind.

Selv om de teaterbesøgende, efter at de var kommet hjem, atter genvandt deres sædvanlige ro og kun følte en slags forbigående afmattelse, havde de ikke desto mindre gennemgået en enorm ophidselse, og ødelagte, som kom de fra den mest udskejende middag, sank de ned på deres leje.

Den følgende dag havde naturligvis alle en vis drømmeagtig erindring om den foregående aftens tildragelser. Den ene manglede sin hat, som han havde mistet i det almindelige virvar, den anden havde fået en frakkeskøde revet af i trængslen. En af damerne savnede sine sko og en anden sin søndagsmantille, og alle disse synlige mindelser vakte endelig fuldstændig de ærlige borgeres hukommelse, og de følte sig grebet af en slags skam over denne opbrusen, der ikke nærmere kunne beskrives. De tænkte på den foregående aften som på et orgie, hvor de havde været heltene. Men snart talte man ikke mere om det og foretrak også hellere ikke mere at tænke på det.

Mest forbavset og konsterneret var borgmester van Tricasse. Han kunne den næste morgen, da han vågnede, ikke finde sin paryk. Lotchè havde søgt overalt men uden mindste resultat. Parykken måtte være blevet på kamppladsen.

Skulle man lade den udråbe ved stadstrompeteren Johan Mistrol? Nej, hellere finde sig i dette offer, end således at kompromittere byens første embedsmand! tænkte den værdige

borgmester, da han med tungt hoved, med feber i brystet og med matte lemmer lå henstrakt under sine tæpper.

Borgmester van Tricasse sporede ikke mindste tilbøjelighed til at stå op, og hans hjerne arbejdede mere på denne ene formiddag end måske i de samfulde fyrre år, der var gået af hans liv. Den meget ærværdige hr. borgmester van Tricasse gennemlevede med den største anstrengelse af sin hukommelse endnu en gang alle tildragelserne fra den foregående mærkværdige forestilling; han bragte den i forbindelse med de beklagelige kendsgerninger, der for nylig var forekommet ved doktor Ox's soiré, og søgte efter grundene til denne ejendommelige ophidselse, der nu allerede to gange havde løbet af med Quiquendones mest agtværdige borgere.

"Hvad går der da for sig?" spurgte han sig selv; "hvilken svimmelhed har pludselig grebet min fredelige by? Er vi allesammen blevet til narre, og skal vor by være et eneste galehus? Når jeg ret betænker sagen, ville et sådant i går have været det mest passende sted for os; rådmænd, dommere, advokater, læger, akademikere – alle har de i går været ofre for en uhyre dårskab. Lå det i musikken? Det er umuligt! Og dog havde jeg ikke spist noget usædvanligt og heller ikke drukket noget, der kunne fremkalde en sådan ophidselse. I går middags nogle skiver af en alt for meget stegt kalvekølle, nogle skefulde spinat med sukker, en smule is og to glas med vand fortyndet øl, det kunne umuligt stige mig til hovedet. Nej, det må være noget uforklarligt, og da jeg i ethvert tilfælde er ansvarlig for mine undergivnes handlinger, vil jeg lade anstille en undersøgelse."

Men den af municipalrådet besluttede undersøgelse blev uden noget som helst resultat. Omendskønt kendsgerningerne lå klart for dagen, kunne de pågældende embedsmænds skarpsindighed dog ikke finde årsagen. For øvrigt var der allerede igen kommet fuldstændig ro over gemytterne, og denne bragte hurtigt de tidligere udskejelser og excesser i forglemmelse. De lokale blade undgik også at tale om denne sag, og den i Quiquendones intelligensblade indeholdte beretninger om forestillingen berørte ikke med den mindste hentydning, at det var gået anderledes til ellers.

Men selv om byen atter havde antaget sit sædvanlige flegma og tilsyneladende var lige så flamsk som tidligere, mærkede man dog, at indvånernes hovedkaraktertræk og temperament efterhånden modificeredes. Man havde virkelig kunnet givet doktor Dominique ret, der påstod, at quiquendonianerne "fik nerver".

Lad os imidlertid søge at forklare os sagen. Den ubestridelige og ubestridte forandring gik imidlertid stadig kun for sig under visse betingelser. Når quiquendonianerne slentrede gennem byens gader eller promenerede i frisk luft på de åbne pladser og langs med Waar, var de de samme gode, kolde, pedantiske folk som tidligere, og ligeledes, når de blev i deres boliger, dels arbejdende med hånden og dels med hovedet og ved siden af hverken gjorde eller tænkte noget. Deres privatliv var tavst, langsomt vegeterende som før, og der var aldrig mindste spor af strid eller trætte indenfor husets vægge; hverken hjerte eller hjerne var i stærkere bevægelse end ellers, og gennemsnitsantallet af pulsens slag vedblev som i den gode gamle tid at være halvtreds til tooghalvtreds i minuttet.

Men et absolut uforklarligt fænomen, som selv de mest åndfulde fysiologer ikke ville have formået at tyde, viste sig, så snart de trådte ud i det offentlige liv. Der foregik da en kendelig metamorfose med dem, og hvis de nærede forskellige anskuelser om almennyttige ting, kunne de fare særdeles heftigt ud mod hinanden.

En forsamling i offentlige bygninger, som på Børsen, rådhuset eller Akademiet havde ikke den mindste lighed med de tidligere.

Snart blev de tilstedeværende i forsamlingerne grebet af en sådan livlighed og ligefrem ophidselse, at der ikke længere kunne tænkes på roligt at overveje en sag. Efter en times forløb plejede ytringerne at blive skarpe, og efter to timers forløb udartede diskussionen til strid og trætte; det kom til personligheder, og gemytterne ophidsedes stærkt. Ja, selv i kirken kunne de troende ikke længere koldblodigt høre på præsten, og denne stod og slog om sig oppe på prædikestolen og formanede med langt større strenghed end tidligere.

Under disse forhold kom det snart til nye ordbataljer, der løb langt betænkeligere af end striden mellem doktor Custos og advokat Schut. Når øvrigheden aldrig plejede at skride- ind ved den slags lejligheder, var det ganske simpelt, fordi de stridende atter genvandt deres ro og glemte alle gensidige fornærmelser, så snart de var vendt tilbage til deres hjem.

Desuagtet undgik disse forandringer folkene selv, da de aldeles ikke var vante til at lægge mærke til sig selv og bryde sig om, hvad der foregik i deres indre. Kun en eneste person i byen havde alle slags betænkeligheder ved disse historier, og det var den mand, hvis embede man i tredive år havde villet lade gå

ind, civilkommissær Passauf. Han havde gjort den iagttagelse, at den usædvanlige bevægelse og irritation kun viste sig i offentlige bygninger og ikke i privathusene, og han spurgte ængsteligt sig selv, hvad der skulle komme ud af det, når denne epidemi, som han kaldte den, også nåede ind i folks huse og ud på byens gader. Da kunne man ikke tænke på, at fornærmelser ville blive glemt igen, da kunne man ikke håbe nogen ro eller pause i den vilde sindsstemning, men måtte vente permanent brand overalt, og den ville da ganske sikkert fortære og tilintetgøre quiquendonianerne.

"Hvorledes skal det så gå?" spurgte kommissæren forskrækket, "hvorledes skal man så kunne tæmme dette iltre temperament? Mit embede vil da ikke være nogen sinecurepost længere, og rådet må virkelig bestemme sig til at fordoble min gage – såfremt jeg da ikke forinden er kommet så vidt, at jeg må arrestere mig selv for fornærmelse imod den offentlige orden!"

Desværre begyndte denne berettigede frygt mere og mere at virkeliggøres. Ondet gik fra Børsen, kirken, teatret, Akademiet over i de private huse, og fjorten dage efter den beskrevne uhørte forestilling af *Huguenotterne* var byen totalt forandret.

De første symptomer på epidemien viste sig i bankier Collaerts hus.

Denne herre, en overordentlig rig borger i byen, gav et bal eller dog en *soiré dansante* for Quiquendones notabiliteter. For nogle måneder siden havde han nemlig udbudt et lån af tredive tusind francs, der var blevet subskriberet til tre fjerdedel, og han havde nu til hensigt, for at anerkende dette finansielle held, at give sine medborgere en fest.

Hvorledes flamlændernes almindelige, uskyldige og rolige selskabsaftener går hen, er almindeligt bekendt. Hovedtraktementet består af øl og syltetøj, og samtalen drejer sig om vejret, høstudsigterne, havernes nuværende tilstand og blomsternes, især tulipanernes pleje.

Af og til tager man sig en lille dans, der bliver udført så langsomt og afmålt som en menuet; også den tyske vals, der knap tillader halvanden omdrejning i minuttet, og i hvilken de dansende holder sig så langt fra hinanden, som længden af deres arme på nogen måde tillader det, var meget yndet i Quiquendone. Således løb i almindelighed ballerne af i den derværende fornemme selskabsverden. Også polkaen havde gjort et forsøg på at akklimatisere sig, idet den nemlig var blevet sat til fire takter; men orkestret var regelmæssigt foran de dansende, hvor langsomt end tempoet blev taget, og man havde derfor måttet give afkald på den ny dans.

Aldrig var der, så langt man kunne huske tilbage, ved disse den unge verdens stille, adstadige fornøjelser forefaldet noget ubehageligt eller anstødeligt optrin. Hvorfor skulle da for første gang på bankier Collaerts modtagelsesaften alle de indbudte blive grebet af en uforklarlig beruselse? Hvorfor slog menuetten om i en saltarella, hvorfor jog orkestret af sted i en fart, som man aldrig havde hørt før, hvorfor strålede lysene ligesom i teatret med ufattelig glans? Hvoraf kom det sig, at en forunderlig elektrisk strøm bølgede gennem bankierens salon, så at de dansende nærmede sig hinanden og trykkede hinandens hånd mere energisk, mens enkelte kavalerer endog udmærkede sig ved dristige piruetter og forunderlige pas og

det alt sammen under den ellers majestætisk anstandsfulde og højtidelige francaise!

Hvilken Ødipus havde vel kunnet besvare disse spørgsmål? Kommissær Passauf, der også denne aften var til stede, så stormen nærme sig, men kunne ikke få den til at bøje af eller undfly den. Han mærkede, hvorledes heller ikke han kunne værge sig for en vis beruselse, og hvorledes alle hans tilbøjeligheder voksede. Ja, man lagde også gentagne gange mærke til, hvorledes han gik hen til kageskålene og plyndrede dem med fabelagtig appetit, som om han netop havde overstået en lang fastetid.

Imidlertid tog selskabets livlighed til med hvert kvarter. En dump hvisken, ligesom en langtrukken summen, steg op fra hvert bryst. Der blev danset, virkelig danset, og fødderne bevægede sig med stadig voksende hurtighed. Overalt så man karfunkelstrålende øjne og højrøde kinder som på Silénansigter. Den almindelige gæring var steget til sit højdepunkt.

Og da nu orkestret intonerede valsen af *Jægerbruden* og denne ægte tyske, langsomme dans skulle begynde, hverken så eller hørte man nogen vals længere, men en vanvittig hvirvlen omkring, der ville have været passende for en fordanser som Mephistopheles. Derpå rev en sand helvedesgalop, som intet kunne standse, vel en time fædre, mødre og de unge mennesker, kort sagt individer af enhver alder, enhver vægt og ethvert køn afsted med sig gennem alle den kostbart indrettede boligs værelser, fra salonen gennem forværelset over gangene, ned til kælderen og op på loftet. Mellem disse vilde kavalerer og damer befandt sig såvel den tykke bankier Collaert med sin

gemalinde som rådmænd, magistratspersoner og dommere; Niklausse og fru van Tricasse, borgmesteren og kommissær Passauf drejede sig omkring i den vilde hvirvel og vidste senere aldrig, hvem der havde været deres vis-a-vis i denne bakkantiske dans.

Men på én havde hendes partner, kommissær Passauf, gjort et dybt indtryk. Hun så ham i sine drømme, følte hans lidenskabelige omfavnelse og kunne ikke glemme ham. Denne ene var vor elskværdige Tatanémance!

9
Hvori doktor Ox og hans famulus Ygén veksler nogle få ord.

"Nå, Ygén?"

"Rørnedlægningen er færdig, og alt er parat, herre."

"Endelig! Vi vil nu operere i stor målestok og frembringe en massevirkning!"

10

Hvori vi får at se, hvordan epidemien breder sig til hele byen, og hvilken virkning den har.

I den følgende måned udvidede ondet sig stadig mere og mere; det bredte sig fra de private huse ud på byens gader og stræder, og Quiquendone var ikke mere til at kende igen.

Det hidtil iagttagne fænomen blev stillet i skygge af et endnu langt overordentligere. For ikke blot mennesker og dyr, men også planter måtte bøje sig for det.

I almindelighed plejer epidemier at optræde således, at når de angriber mennesker, så bliver dog dyrene skånet og omvendt. Man har aldrig oplevet, at en hest bliver angrebet af mæslinger eller et menneske af kvægsyge, ligesom også fårene bliver forskånet for kartoffelsyge. Men her syntes alle naturlove at fornægte sig selv. Ikke blot modificeredes quiquendonianernes egen karakter, temperament og ideer, men også hos deres hunde, katte, får, heste, æsler og geder var epidemiens indflydelse kendelig, som om deres livsvirksomhed var blevet en helt anden. Selv planterne "emanciperede" sig, hvis man gunstigt vil tillade os dette udtryk.

I haverne viste der sig de mærkværdigste symptomer. Slyngplanterne snoede sig med aldrig før iagttaget dristighed om gærder og espalierer. Prydplanterne skød i vejret med næsten tropisk kraft og kom til at ligne træer. Det næppe såede korn havde sit lille grønne hoved i vejret og voksede i den tid, hvor det tidligere kun havde nået nogle millimeter, nu lige så mange tommer. Man stak to fod lange asparges og høstede

artiskokker, der var så store som meloner, mens melonerne på den anden side nåede et omfang som græskar. Kålen blev til hele buske, og champignonerne så ud som paraplyer.

På lignende måde gik det med frugterne. Man måtte være to om at spise et jordbær, og hvis man ville give sig i kast med en pære, var fire personer nødvendige. Vindruerne lignede de fænomenagtige druer, som Poussin så beundringsværdigt har skildret i sin "*Retour des envoyés à la Terre promise*".

Noget lignende iagttog man med hensyn til blomsterne. De store violer udbredte en så kraftig vellugt som aldrig før, de uhyre roser blomstrede i livligere farver end nogensinde, og geranier, kamelier og rhododendron voksede ud over gangene og kvalte hinanden. Havekniven havde allerede i lang tid været betragtet som et fuldstændig utilstrækkeligt instrument. Og i hvilken ekstase satte ikke tulipanerne, der er flamlændernes glæde, deres opdragere og velyndere! Den værdige van Bistrom var en dag nær styrtet om af forbavselse, da han i sin have så en ganske simpel *Tulipa gesneriana*, der prangede i kæmpemæssig overnaturlig størrelse, og hvis krone tjente en hel rødkælkefamilie til rede.

Hele byen strømmede til for at betragte dette vidunder, og man tilkendte enstemmigt tulipanen navnet *Tulipa quiquendonia*.

Men ak, lige så hurtigt disse planter, frugter og blomster viste sig i deres nye pragt og antog kolossale dimensioner, lige så kosteligt intensive deres duft og deres farver var og berusede øje og lugtesans, lige så hurtigt døde de igen og sænkede efter få timers forløb visne, udmattede og trætte deres hoveder.

Dette blev også den berømte tulipans lod; også den forsvandt igen efter få dages yppig glans.

Og snart undergik også husdyrene den samme sørgelige skæbne.

Vi må i øvrigt her indskyde den bemærkning, at disse dyr under sædvanlige forhold var lige så flegmatiske som deres herrer: hunde og katte vegeterede i Quiquendone langt mere, end de levede. Man bemærkede aldrig hos dem en eneste bevægelse af glæde eller vrede og man havde i umindelige tider aldrig hørt noget om, at nogen var blevet bidt eller kradset. Gale hunde anså man for fantasibilleder og omtalte dem ved siden af gribbe og andre dyr fra apokalypsens menageri.

Men hvilken forandring var der i de få måneder ikke foregået med Quiquendones dyreverden! Hunde og katte begyndte at vise deres tænder og kløer, så at der som følge heraf måtte foretages flere eksekutioner, for første gang løb en hest løbsk i byens gader, en okse styrtede med fældede horn løs på en af sine kammerater, og et æsel vendte på Saint Ernuph-pladsen benene i vejret og lod høre et brøl, der ikke længere havde noget dyrisk ved sig. Ja, det hændte endog, at et *lam*, et lam fra Quiquendone, tappert værgede sig mod slagterkniven for at forsvare sine koteletter!

Borgmester van Tricasse var nødt til at udstede politiplakater for at forhindre al den skade, der rundt om i byen anstiftedes af husdyr, som blev fuldstændig vilde.

Men ak! hvis dyrene var vilde og gale, så gik det ikke stort bedre med menneskene. Ingen alder blev forskånet for det almindelige raseri.

Børneopdragelsen havde tidligere været så let i Quiquendone. Nu måtte overdommeren, Honoré Syntaks, for første gang anvende riset på sine håbefulde fremtidsborgere.

I gymnasiet fandt der et formeligt oprør sted; ordbøgerne beskrev beklagelsesværdige flyvebaner gennem klasserne, og eleverne kunne ikke længere holde det ud i skolestuerne. Men også lærerne måtte man bebrejde for irritation og ophidselse, for de nedtrykkede børnene med overdrevne straffearbejder.

Endnu et andet fænomen! Alle de hidtil så mådeholdne quiquendonianere, de der hidtil havde ladet sig nøje med flødekringler som hovednæringsmiddel, begik nu ligefrem excesser i at spise og drikke. Deres sædvanlige portioner var ikke længere tilstrækkelige; hver mave syntes at være blevet forvandlet til en afgrund, der på enhver måde måtte fyldes. Forbruget af næringsstoffer var det tredobbelte af, hvad det tidligere havde været, og i stedet for to måltider plejede man nu at holde seks; naturligvis kunne der så imidlertid ikke udeblive talrige fordøjelsesbesværligheder. Rådmand Niklausse vidste ikke, hvorledes han skulle stille sin sult, og borgmester van Tricasse kunne ikke få bugt med sin tørst, så han vedblivende befandt sig i en slags halvdrukken tilstand.

Overalt var man vidne til de mest foruroligende symptomer, der forøgedes dag efter dag.

Man mødte for hvert skridt berusede, og mellem dem ofte endog folk, som hørte til byens honoratiores.

Doktor Dominique Custos havde enormt meget at gøre og allerede tilstrækkeligt bevis for, hvor voldsom en måde befolkningens nerver var spændte på.

På de tidligere så øde gader hørte man dagligt strid og trætte, og folkemængden bølgede ivrigt op og ned ad dem, for ingen ville længere blive roligt i sit hus.

Der måtte anskaffes mere politi for at holde forstyrrerne af den offentlige orden i tømme, og man indrettede et arrestlokale, der dag og nat var befolket med genstridige. Kommissær Passauf var træt som en hund.

Et ægteskab blev i denne mindeværdige tid indgået på mindre end to måneder. Det forenede skatteforpagteren Nupps søn med en datter af den smukke Augustine van Rovere, og brylluppet fandt sted nøjagtigt syvoghalvtreds dage efter, at han havde anholdt om hendes hånd.

Også andre giftermål, der tidligere i hele år kun havde vedblevet at være projekter, blev nu realiserede i en fart, og borgmesteren kunne ikke noksom undre sig over, hvorledes hans datter, den indtagende Suzel, smuttede bort mellem hans hænder.

Hvad den elskværdige Tatanémance angår, så havde hun allerede under hånden vovet at sondere kommissær Passauf med hensyn til en forening, der for hende syntes at samle alle lykkens goder.

Endelig fandt også – o afgrund for alt afskyeligt – en duel sted, og det oven i købet en pistolduel med rytterpistoler på femoghalvtreds skridts distance! Men mellem hvem da? Vore læsere vil vanskeligt kunne gætte det: mellem den fredelige fisker, hr. Frantz Niklausse, og den rige bankiers søn Simon Collaert.

Og årsagen til denne duel var borgmesterens eneste datter, som Simon havde forelsket sig dødeligt i, og som han ikke uden

kamp ville overlade til sin dristige rival!

11
Hvori quiquendonianerne træffer en heroisk beslutning.

Man har set, i hvilken beklagelig tilstand befolkningen befandt sig. Hovederne var i gæring; man kendte ikke mere sig selv og sine venner igen. De fredeligste folk stiftede strid og trætte, og man turde ikke se skævt til nogen uden at måtte frygte for, at der straks blev sendt sekundanter. Nogle af herrerne havde anskaffet sig en pæn lille snurbart og andre – de egentlige kamphaner – spankede omkring med vældige knebelsbarter.

Under sådanne forhold blev forvaltningen af byens anliggender samt opretholdelsen af ordenen i offentlige bygninger og på gaden yderst vanskelig, for alt var indrettet på en helt anden tingenes tilstand. – Borgmesteren – denne værdige byens fader, som vi kender som en mild, sagtmodig mand, der var aldeles ude af stand til at træffe nogen som helst afgørelse – denne samme mand hørte ikke op med at larme og rase. Huset genlød af hans råb, han udstedte dagligt mindst tyve forordninger, tildelte sine undergivne den ene næse efter den anden og var beredt til selv at bringe sine forordninger til udførelse. Ak, hvilken forandring! Hvor var den ægte flamske borgmesterboligs ro blevet af? Hvilke scener foregik der ikke hver dag og time indenfor dens mure? Fru van Tricasse var blevet knarvorn og lunefuld og skændte om kap med sin mand. Det lykkedes ham endnu kun at overdøve hendes stemme, fordi han kunne skrige højere end hende, men at bringe sin kone til tavshed ville også for ham have været en umulighed. Fru van

Tricasse ærgrede sig over alt muligt. Intet ville lykkes for hende; hvad der skulde udføres blev alt sammen slet besørget, hun klagede såvel over Lotchè som over sin svigerinde, Tatanémance, og denne sidste lod det ikke mangle på skarpe gensvar. Permanent forbitrelse, skændsmål og trætte – det var det, der nu fandtes i det stille borgmesterhus.

"Hvad er der blevet af os?" udbrød den ulykkelige borgmester en dag. "Hvilken ånd er faret i os og vor by? Er vi da besatte af Djævlen? Ak, fru van Tricasse, fru van Tricasse, du vil dog bringe mig i graven før tiden og således forsynde dig mod vor families gamle, ærværdige tradition!"

Læseren vil måske endnu mindes hr. van Tricasses besynderlige pligt: at han skulle blive enkemand og atter gifte sig for ikke at bryde familieægteskabernes lange række.

Desuden frembragte denne quiquendonianernes mærkværdige sindsbeskaffenhed endnu andre virkninger, som vi her nødvendigvis må berette om. Den unaturlige eksaltation, hvis årsag vi endnu ikke kender, medførte fysiologiske fænomener, som næppe nogen havde ventet. Talenter, der hidtil havde været ubekendte, dukkede op, skjulte genier trådte frem, og hidtil aldeles middelmådige kunstnere viste sig i et nyt, fordelagtigere lys, politikere og lærde voksede ligefrem op af jorden, og de mest glimrende talere satte deres auditorium i fyr og flamme, hvad der for øvrigt under de nuværende forhold ikke skulle synderligt til. Der blev grundet en klub, og samtidig udkom der omtrent tyve nye dagblade, som blandt andet førte følgende navne: "Quiquendones Iagttager", "Den Upartiske i Quiquendone", "Den Radikale i Quiquendone", "Den

Ultramontane i Quiquendone." De blev allesammen redigeret med stort alvor og afhandlede vigtige sociale spørgsmål.

"Men hvad for spørgsmål?" vil man forbavset udbryde. Nå, de, der netop frembød sig. Snart blev sagen angående Audenardertårnet, der imidlertid stadig hældede mere og mere over til den ene side, debatteret; snart lod man de nye politiforordninger, som rådet udstedte, og som hårde hoveder satte sig op imod, undergå en minutiøs kritik, og endelig blev der stridt frem og tilbage om vandvæsenet, renselsen af kanaler og deslige.

Men alt dette ville man gerne have tilgivet de stormende talere, hvis de blot ikke, revet med af strømmen, havde vovet sig ud over disse spørgsmål og forsøgt på at drage Quiquendone ind i en krig.

Byen havde virkelig i de sidste otte hundrede år haft en ganske fortræffelig *casus belli* liggende i sit arkiv, men hidtil var den blevet opbevaret som en kostbar relikvie, og det syntes, som om den skulle blive liggende ubenyttet.

Den nævnte *casus belli* var opstået ved følgende lejlighed:

Det er almindeligt ubekendt, at Quiquendone havde en lille naboby ved navn Virgamen, og at begge menigheders territorium grænsede tæt til hinanden.

Nu var det hændt, at på grev Balduins tid, kort før korstoget i 1188, en ko, og det en ko, som tilhørte byen, hvad der vel må lægges mærke til, var kommet over fra Virgamen og havde græsset på Quiquendones territorium. Den ulykkelige synder havde vel ikke anrettet stor skade, men lovovertrædelsen, forbrydelsen, misgerningen eller hvad man vil kalde det, var blevet begået og blevet konstateret ved en samtidig optaget

protokol; for allerede på denne tid begyndte embedsmændene at betjene sig af skrivekunsten.

"Det øjeblik, da vi vil hævne os, kommer en gang," havde Natalis van Tricasse, den nuværende borgmesters toogtredivte forgænger i året 1185 bemærket; "vi vil ikke eftergive virgamenserne deres fortjente straf."

Men da virgamenserne hidtil havde ventet på denne hævn, uden at der fra quiquendonianernes side var gjort et eneste skridt i retning af den, troede de ikke uden grund, at mindet om den tilføjede uret med tiden var døet hen, og de havde nu allerede i flere århundreder levet i bedste forståelse med deres naboer.

De gjorde dog regning uden vært eller rettere uden den besynderlige epidemi, der så radikalt havde forandret quiquendonianernes karakter og i deres hjerter tændt den hævnfølelse, som så længe havde slumret.

I Monstrelet-gadens klub kastede den hidsige advokat Schut pludselig sine tilhørere det pågældende spørgsmål lige i ansigtet og opflammede deres vrede, idet han på det gavmildeste benyttede sig af alle de metaforer og floskler, der ved sådanne lejligheder plejer at være på dagsordenen.

Han mindede om den mod Quiquendone begåede uret, han viste hen til den skrigende fornærmelse, det endnu stadig blødende sår, og talte om en vis ejendommelig hovedrysten hos folk i Virgamen, der allerede tilstrækkeligt viste, hvor meget de foragtede quiquendonianerne; han bebrejdede sine landsmænd, at de nu allerede i århundreder havde tålt denne beskæmmelse og besvor den gamle, ærværdige stads børn ikke længere at have noget andet mål for øje end at skaffe sig en

glimrende oprejsning for den lidte forsmædelse! Endelig rettede han en appel til alle nationens "unge, varmblodige stridskræfter."

Den entusiasme, hvormed disse for quiquendonianske øren så usædvanlige ord blev modtaget, var ubeskrivelig; alle tilhørere havde rejst sig fra deres pladser og forlangte med heftige gestikulationer og høje råb "Krig!" Aldrig havde advokat Schut før haft et så glimrende held med sig.

Borgmesteren, rådet og alle byens honoratiores, der overværede denne mindeværdige scene, ville have været ude af stand til at standse folkets vildskab, selv om de havde villet det. Dette sidste var dog aldeles ikke tilfældet, og de råbte om muligt endnu højere end alle de andre!

"Til grænsen! Til grænsen!"

Men grænsen var kun tre kilometer fra Quiquendone, og man kunne altså i Virgamen virkelig stå i fare for at blive overfaldet, endnu før man havde forberedt sig på noget som helst.

Imidlertid anstrengte den ærværdige apoteker, hr. Josse Liefrinck, der alene havde holdt hovedet oppe under disse betænkelige forhandlinger, sig for at gøre sine medborgere begribeligt, at man til en krig manglede både geværer og kanoner og generaler, men som svar gav man ham kun den forsikring, at man i dette tilfælde også kunne improvisere feltherrer og geværer og at begejstringen for den gode sag og patriotismen gjorde et folk uimodståeligt.

Herpå tog borgmesteren selv ordet, han holdt en tale på stående fod, sad til doms over fejhjertede folk, der søgte at

skjule deres frygt under forsigtighedens slør, og rev dette slør af med dristig, patriotisk hånd.

Det kunne ikke have forundret nogen, hvis salen i dette øjeblik var styrtet sammen under den tordnende bifaldslarm.

Man råbte ivrigere og ivrigere på afstemning, og da denne var blevet vedtaget med akklamation, fordobledes skriget:

"Til Virgamen! til Virgamen!"

Borgmesteren forpligtede sig nu til at skaffe armeen sammen og lovede den af sine feltherrer, der kom hjem som sejrherre, et triumfindtog, således som det havde været brug på romernes tid.

Apoteker Josse Liefrinck søgte atter her at gøre en bemærkning gældende. Han fremhævede, at man kun havde bevilget den sejrende romerske feltherre et triumftog, når han i kampen havde dræbt fem tusind fjender.

"Meget godt! meget godt; naturligvis!" råbte de tilstedeværende ude af sig selv.

"Men da befolkningen i Virgamen kun beløber sig til tre tusind fem hundrede og femoghalvfjerds sjæle," tog apotekeren atter til orde, "så vil det have sine vanskeligheder, hvis vi ikke dræber én og samme person flere gange."

Men den ulykkelige logiker kunne ikke få tid til at tale ud, for de tilstedeværende havde allerede fået fat i ham, og ilde tilredt blev han nu kastet på døren.

"Borgere," begyndte nu kræmmeren Pulmacher, "lad kun den kryster af en plastersmører sige, hvad han vil, men jeg for mit vedkommende føler, at jeg godt alene kan tage fem tusind virgamensere på min samvittighed, hvis man vil tage mod min tjeneste."

"Fem tusind fem hundrede," råbte en endnu mere resolut patriot.

"Hvad jeg ville sige, seks tusind seks hundrede," forbedrede kræmmeren.

"Syv tusind!" råbte konditor Johan Orbideck fra Hemlinggade, der havde været på gode veje til at slå sig op med flødekringler, men nu pludselig havde følt sig tilskyndet til at kaste konditorforklædet og trække i uniformen.

"Jeg slår til!" råbte borgmester van Tricasse, da han bemærkede, at der indtrådte et øjebliks tavshed, og ingen vovede at byde mere.

Og konditor Johan Orbideck var hermed udnævnt til overfeltherre over de quiquendonianske tropper.

12
Hvori Ygén giver et godt og velment råd, som doktor Ox på det kraftigste afviser.

"Nå, herre?" begyndte den næste morgen famulus Ygén, mens han forsynede sine uhyre søjler med den ene spand svovlsyre efter den anden.

"Nå, har jeg ikke haft ret?" svarede doktor Ox; "den fysiske udvikling, moraliteten, værdigheden, talenterne og det politiske liv hos en nation afhænger ene og alene af molekylerne ..."

"Ganske vist, men ..."

"Men?"

"Mener De ikke også, at vi nu har drevet sagen vidt nok, og at man nu godt kunne unde de stakkels djævle ro?"

"Nej! nej!" råbte doktoren, "nej, bestemt ikke, jeg vil forfølge min plan lige til det sidste."

"Som De vil, herre, men forsøget er dog nu fuldstændigt gennemført, og det forekommer mig virkelig, at det kunne være på tide ..."

"Hvad?"

"Nuvel, at lukke hanen."

"Hvad falder Dem ind?" råbte doktor Ox. "Hvis De endnu en gang fremsætter en sådan bemærkning, kvæler jeg Dem!"

13
Hvori det endnu engang bliver bevist, at man fra et ophøjet standpunkt kan overskue menneskenes småligheder.

"De mener altså?" spurgte borgmester van Tricasse rådmand Niklausse.

"Jeg mener, at krigen er uundgåelig," lød det i en fast tone givne svar, "og at den time har slået, da vor forsmædelse skal hævnes."

"Ja, jeg kan kun gentage for Dem," svarede borgmesteren i en skarp tone, "at befolkningen i Quiquendone ville være sit navn uværdigt, hvis den ville lade denne lejlighed til at gøre sin ret gældende gå ubenyttet hen."

"Og jeg erklærer Dem, at vore kohorter uden nølen må forsamle sig og rykke frem."

"Virkelig? Virkelig? og således vover De at tale til mig?"

"Ja, til Dem, hr. borgmester. De må høre sandheden, selv om den smager Dem en smule bittert."

"De selv skal få sandheden at høre, hr. rådmand," sagde borgmesteren rasende, "og bedre af mig end af nogen som helst anden. Min herre! enhver forsinkelse vil være vanærende for os. I hele 900 år har byen ventet på gengældelsens øjeblik, og nu vil vi marchere mod fjenden, hvad De så siger, og uden i mindste måde at bryde os om, hvorvidt det konvenerer Dem eller ej."

"Ah! så De tager sagen fra den side," svarede rådmanden. "Nå, berolig Dem kun, vi vil drage ud uden Dem, hvis det ikke konvenerer Dem at drage med!"

"Oho! Borgmesterens plads er i forreste række, min herre!"

"Og det er rådmandens også, hr. van Tricasse!"

"De fornærmer mig, min herre, ved således at modarbejde alle mine beslutninger," udbrød borgmesteren, hvis hænder knyttede sig krampagtigt, som ville de forvandle sig til slående projektiler.

"Og De fornærmer mig ved at drage min patriotisme i tvivl," råbte Niklausse, der ligeledes gjorde sig parat til at "slå til".

"Jeg siger Dem, min herre, at armeen om to dage vil marchere ud fra Quiquendone."

"Og jeg gentager på det mest afgjorte, at der ikke vil gå otteogfyrre timer hen, før vi allerede står over for fjenden!"

Man kan af dette brudstykke af samtalen let se, at de to talende ville akkurat det samme. Det var begges mening, at man skulle slås, men da den eksalterede tilstand, hvori man befandt sig, gjorde både rådmanden og borgmesteren øre i hovedet, hørte ingen af dem den andens ord og troede, at der blev sagt ham imod. Samtalen havde ikke kunnet være mere stormende, hvis begge havde haft fuldstændig modsatte anskuelser.

De to herrer, der tidligere var så gode venner, tilkastede hinanden de vildeste blikke, og på deres højrøde kinder, på deres sammentrukne bryn, men frem for alt på deres stemme, der udartede til et formeligt brøl, mærkede man, at de var beredte til at gå løs på hinanden.

Men lige i det øjeblik, de skulle til at gå til håndgribeligheder, standsede tårnurets slag dem i deres iver.

"Endelig er timen kommet," udbrød borgmesteren.

"Hvilken time?" spurgte rådmanden.

"Den time, da vi vil begive os til stormklokketårnet."

"Ganske rigtigt, og hvad enten det er Dem behageligt eller ej, så vil jeg gå derhen, min herre."

"Og jeg også."

"Lad os gå!"

"Ja, lad os gå!"

Disse sidste ord havde kunnet lade læseren formode, at de to modstandere i spidsen for alle ville storme til kamppladsen, men dette forholdt sig dog ikke således. Man havde aftalt, at borgmesteren og rådmand Niklausse – som byens to fornemste mænd – skulle gå til rådhuset, og at de fra dette meget høje tårn skulle underkaste det omkringliggende landskab en nøjagtig inspektion for bagefter at kunne træffe deres strategiske bestemmelser med hensyn til troppernes march.

Omendskønt begge herrer med hensyn til genstanden for deres samtale var af fuldstændig samme mening, hørte de dog undervejs ikke op med at skændes. Deres stemmer genlød i gaderne, men da samtlige forbigående skreg akkurat ligesom de, havde det ikke noget særligt påfaldende ved sig, og ingen agtede videre på det. Hvis for øjeblikket nogen var gået sin vej ganske roligt som før, ville man have anset ham for et uhyre.

Borgmester og rådmand var i deres raseris paroxysme kommet til indgangen af stormklokketårnet. Deres vrede farvede ikke længere deres ansigter røde, men blege. Som bekendt aflægger blegheden vidnesbyrd om, at vreden er steget til sit højeste punkt.

På den snævre tårntrappes nederste trin fandt der en formelig eksplosion sted. Hvem skulle gå forrest? Hvem skulle først klatre op ad vindeltrappen? Hvis vi vil forblive sandheden

tro, må vi berette, at de to honoratiores puffede og stødte hinanden som gadedrenge, og at til sidst rådmand Niklausse, der, således så det i det mindste ud til, havde forglemt alle de hensyn, han skyldte sin foresatte, byens første embedsmand, med magt stødte hr. van Tricasse til side og klatrede op ad den mørke vindeltrappe. Man måtte først krybe på alle fire, og de to herrer tilkastede under denne fælles promenade i mørket hinanden så utvetydige fornærmelser, at man virkelig måtte frygte for, at det øverst oppe på det tre hundrede og syvoghalvtreds fod høje tårn ville komme til en afgørende scene.

Men de to venner tabte snart vejret af at stige op, og da de var kommet omtrent til det firsindstyvende trin, kunne de kun langsomt og med besvær komme videre og snappede højt efter luft.

Men da – var det en følge af denne besværlighed ved at få vejret, eller havde deres vrede lagt sig? – hørte man intet mere til skændsmål og støj. Såvel hr. van Tricasse som rådmand Niklausse tav efterhånden, og som det syntes, var det som om deres ophidselse blev mindre, jo højere de kom op over byen. Det var, som en mild, beroligende fred lagde sig over dem; deres ophidselse svandt efterhånden, som en tepotte hører op med at koge, når man tager den af fyrfadet. Hvad kunne vel være grunden til det? På dette spørgsmål kan vi ikke give noget svar, men så meget står fast: da de to modstandere kom til en trappeafsats, to hundrede og seksogtres fod over byens niveau, satte de sig ned og så roligt på hinanden, ja virkelig roligt og uden nogen som helst vrede.

"Hvor dog disse trapper er stejle!" udbrød borgmesteren klagende og fo'r sig med lommetørklædet over ansigtet, der var rødt af anstrengelse.

"Ja ganske vist, meget stejle;" bekræftede rådmanden. "De ved vel, at vi er fjorten fod højere oppe, end vi ville være på den højeste top af St. Mikaelskirkens tårn i Hamborg?"

"Ganske rigtigt, ganske rigtigt," svarede borgmesteren med en vis stolthed, der i dette tilfælde sagtens var tilgivelig hos Quiquendones første autoritet.

Efter få øjeblikkes hvile genoptog de to herrer deres klatretur, ikke uden af og til at kaste et nysgerrigt blik ud gennem gluggerne i tårnets mur. Borgmesteren gik foran, og rådmanden gjorde ikke mindste bemærkning over det. Ja, da man var kommet omtrent til det tre hundrede og fjerde trin, og borgmesteren nu var fuldstændig udmattet, støttede hr. Niklausse ham endda på den mest forekommende måde, og borgmesteren fandt sig roligt i det. Men da han så kom helt op, sagde han i sin gamle, huldsalige tone:

"Jeg takker Dem, Niklausse, jeg skal aldrig glemme Dem denne venskabstjeneste."

Endnu ved tårnets fod havde de været som vilde dyr, der var parate til at sønderrive hinanden, og nu stod de ved hinandens side som de bedste venner af verden.

Vejret var prægtigt. Man befandt sig i maj måned, og solen havde opsuget alle tågedunster. Hvilken klar og ren luft! Øjet kunne i uendelig afstand tydeligt se de mindste genstande. Der henne dukkede Virgamen op med sine hvide mure og røde tage. Byen lå der så fredeligt og var dog allerede viet til alle krigens og plyndringens rædsler.

Borgmester og rådmand havde sat sig på en lille stenbænk ved hinandens side som to brave mennesker, hvis sjæle smelter hen i inderlig sympati. Stønnende og uden endnu rigtigt at kunne få vejret så de på panoramaet, der lå udbredt for deres fødder. Efter nogle øjeblikkes tavshed udbrød borgmesteren pludselig:

"Hvor smukt der dog er!"

"Ja, det er herligt," istemmede rådmanden; "tror De ikke også, min værdige van Tricasse, at menneskeheden langt snarere er bestemt til at bo i sådanne højder end til at krybe omkring nede på overfladen af vor jordkugle?"

"Jeg er af samme mening som De, min kære Niklausse; jeg er ganske af samme mening som De," istemmede borgmesteren; "man griber her oppe bedre de tanker, der løse sig fra det jordiske; man griber dem med alle sine sanser, kunne jeg sige. I sådanne højder skulle filosofferne uddannes og de vise leve, højt over denne verdens skrøbeligheder."

"Skal vi en gang gå rundt om galleriet?" spurgte rådmanden.

"Ja, lad os gå omkring galleriet," sagde borgmesteren.

Og de to venner gik med hinanden under armen rundt om altanen og undersøgte alle punkter i horisonten, idet de stadig gjorde lange pauser mellem deres spørgsmål og svar.

"I mindst 17 år har jeg ikke været heroppe," bemærkede van Tricasse.

"Jeg tror ikke, at jeg før i dag har besteget dette tårn," svarede Niklausse, "og jeg beklager det virkelig, for udsigten heroppe fra er ophøjet skøn! Ser De, min ven, hvor henrivende Waar dér slynger sig hen mellem træerne?"

"Og lidt længere borte har vi Saint-Hermandads-højene! Hvor yndefuldt afgrænser de ikke horisonten! Hvor malerisk har naturen ikke arrangeret disse grupper af grønne træer! Ak, naturen, naturen, Niklausse, hvorledes kan noget måle sig med den, når det er skabt af menneskehånd?"

"Det er virkelig henrivende, min fortræffelige ven," svarede rådmanden. "Kan De se de kvæghjorder dér på den grønne eng, disse køer og får ...?"

"Og disse arbejdere på markerne, man kunne antage dem for arkadiske hyrder; de mangler kun skalmejer!"

"Og over hele det frugtbare land den smukke blå himmel, som ingen sky formørker. Ak, Niklausse, man kunne her blive til digter! Jeg begriber ikke, hvorfor den hellige Simeon Stylitos ikke har været den største digter i verden."

"Måske fordi hans søjle ikke var høj nok," mente rådmanden med et blidt smil.

I dette øjeblik satte Quiquendones klokkespil sig i bevægelse, og de afstemte småklokker gav en af deres allerkæreste melodier til bedste. De to venner kom formelig i ekstase.

Men pludselig begyndte borgmesteren atter at tale i sin roligste tone og sagde:

"Men, min ven Niklausse, hvad har vi egentlig at gøre her oppe på dette tårn?"

"Jeg tror virkelig," tilføjede rådmanden, "at vi har ladet os rive hen af vore drømmerier."

"Hvorfor i al verden er vi gået herop?" spurgte hr. van Tricasse endnu en gang.

"Vel sagtens for at indånde denne rene luft, der ikke bliver forpestet ved menneskelig svaghed," gav Niklausse til svar.

"Så vil vi nu stige ned igen, ven Niklausse."

"Ja, lad os stige ned, ven Tricasse."

De to honoratiores kastede endnu et blik på det herlige landskabsbillede, der oprullede sig for deres øjne, og derpå begav de sig begge, borgmesteren foran, langsomt på tilbagevejen. Rådmand Niklausse gik nogle trin bagefter. De var nu kommet til den trappeafsats, hvor de ved opstigningen havde hvilet, og allerede begyndte en ophidselsens rødme at farve deres kinder. De blev et øjeblik stående og fortsatte derpå deres vej med styrkede kræfter.

Efter et minuts forløb vendte borgmesteren hovedet om og bad Niklausse moderere sine skridt, da han generede ham, og da begge var kommet omtrent tyve trin videre, befalede han eftertrykkeligt at blive stående for at han kunne have forspring.

Niklausse svarede uartigt, at han ikke havde lyst til vedblivende at vente, så længe det behagede borgmesteren. og gik derpå roligt videre.

Tricasse gav ikke noget mindre skarpt svar, og der undslap nu den irriterede rådmand en sårende hentydning til den alder, hans ledsager befandt sig i, skønt han dog ved sine familietraditioner var bestemt til at fejre endnu sit andet ægteskab.

Hr. van Tricasse gav rådmanden at forstå, at denne ytring ikke ville blive uden betænkelige følger for ham, og gik endnu to trin længere ned; men nu forlangte Niklausse, at han ville gå foran, og da trappen var smal og på dette sted fuldstændig mørk, måtte det derved fremkaldte sammenstød blive meget farligt.

Af de venskabelige titler, der nu fløj frem og tilbage mellem de to herrer, nævner jeg kun "tølper" og "ubehøvlet karl" som de mest uskyldige.

"Vi vil jo få at se, hvilken rolle De, den største af alle dumrianer, vil komme til at spille i vor krig, og i hvilken række De vil marchere!" råbte borgmesteren.

"I ethvert tilfælde i rækken før Dem, dumme karl," råbte Niklausse som svar.

Derpå fulgte der nye råb, og det lød, som om to legemer stødte mod hinanden.

Hvorledes var en så pludselig omveksling i de to herrers stemning mulig? Hvorledes kunne disse to, der på tårnets top var de fredeligste får af verden, to hundrede fod længere nede forvandles til glubende tigre? Vi forstår ikke at løse denne gåde, men da tårnvægteren, skræmt op ved et højt skrig, åbnede døren til trappen, så han borgmester og rådmand komme ned med adskillige slemme blessurer. De rev på det voldsomste hinanden i hårene, som heldigvis kun sad i parykker, og deres øjne var nær ved at falde ud af deres hoveder.

"De skal give mig oprejsning!" råbte borgmesteren og leverede sin modstander et vældigt næveslag lige under næsen.

"Som De ønsker!" hylede rådmand Niklausse, idet han med sit højre ben beskrev en næsten utrolig bue.

Vægteren var netop selv i forbitret stemning – "hvorfor" er meget vanskeligt at sige – og fandt derfor denne stormende scene fuldstændig i sin orden.

Men jeg ved ikke, hvorledes det kunne gå til, at han ikke blandede sig i striden, men virkelig formåede at beherske sig og nøjede sig med i kvarteret at udbrede den efterretning, at der

for nylig mellem borgmester van Tricasse og rådmand Niklausse havde fundet en tvekamp sted.

14
Hvori sagerne går så vidt, at indbyggerne i Quiquendone, læserne og endog forfatteren forlanger en omgående løsning.

Til hvilken grad den quiquendonianske befolknings ophidselse kunne hæve sig, er vel tilstrækkelig bevist ved de senest meddelte tilfælde. De to ældste venner i hele byen, de, der før dette onde begyndte at rase, havde været sagtmodigheden selv, de havde nu ladet sig henrive til slige voldsomheder, og det kun få minutter efter at deres gamle sympati, deres elskværdige nonchalance og deres kontemplative temperament havde vundet overhånd oppe på tårnet.

Da doktor Ox hørte om denne tildragelse, kunne han knap beherske sin glæde, og satte sig afgjort op mod sin famulus, der bad om mådehold og profeterede, at sagen ville tage en dårlig ende.

For øvrigt var doktor Ox og hans famulus lige så vel underkastet den almindelige ophidselse som hele den øvrige befolkning, og også mellem dem kom det til en trætte, ligesom det om morgenen var sket mellem borgmesteren og rådmanden.

Vi må forresten her bemærke, at for øjeblikket alle interesser koncentrerede sig i ét spørgsmål, og at derfor ethvert fjendtligt sammenstød, der ikke stod i forbindelse med det virgamensiske anliggende foreløbig var stillet i baggrunden. Ingen turde tænke på at udgyde sit blod til ingen nytte, så længe det til den sidste dråbe tilhørte det af fare truede fædreland.

Omstændighederne var virkelig blevet betænkelige, det kunne ingen være blind for.

Borgmester van Tricasse havde trods al sin krigerske iver været af den mening, at man ikke turde overfalde fjenden uden at underrette ham om det først, og han havde derfor højtideligt opfordret virgamenserne til at give oprejsning for den i året 1195 på Quiquendones territorium begåede retsovertrædelse.

Øvrigheden i Virgamen havde dog ikke kunnet gætte, hvad det drejede sig om, og garveren, der af borgmester van Tricasse var blevet sendt som overordentlig gesandt, var, trods sin officielle karakter, på en meget kavalermæssig måde blevet afvist.

Van Tricasse afsendte nu konditor-generalens adjudant, borger Hildeberth Shuman, der var brystsukkerfabrikant og en meget bestemt og energisk mand. Denne skulle bringe øvrighederne i Virgamen nøjagtige oplysninger tilligemed den i året 1195 af borgmester Nathalis van Tricasse optagne protokol.

Men øvrighederne i Virgamen brød ud i en skraldende latter, og det gik ikke adjudanten et hår bedre end hans forgænger garveren.

Borgmesteren sammenkaldte da byens bedste mænd til et møde, hvor der under form af et ultimatum blev affattet et kraftigt redigeret brev, hvori "*casus belli*" klart blev fremstillet og behørigt belyst, og til sidst blev der indrømmet den skyldige by en frist af fireogtyve timer til at gøre den mod Quiquendone udviste fornærmelse god igen.

Brevet blev afsendt, men kom efter få timers forløb tilbage igen, revet i lutter små bitte stykker, hvilket naturligvis måtte anses som en ny fornærmelse. Virgamenserne troede alt for

godt at kende quiquendonianernes elskværdige tålmodighed til at tage deres reklamation, deres "*casus belli*" og deres ultimatum for gode varer.

Der stod nu kun ét tilbage at gøre: Man måtte lade våbnene afgøre det, påkalde kampens gud, og styrte sig over virgamenserne, før disse fuldstændigt havde rustet sig.

Dette blev da besluttet i en højtidelig rådsforsamling, i hvilken det vrimlede med skarpe ord og truende gestus, og som blev ført med en eksempelløs heftighed. En forsamling af vanvittige og besatte, en klub af rasende havde ikke kunnet forårsage mere støj og tumult.

Så snart krigserklæringen var blevet bekendt, samlede general Johann Orbideck sine tropper. Befolkningen i Quiquendone beløb sig, som tidligere sagt, til to tusinde tre hundrede tre og halvfems sjæle, og antallet af dem, der flokkede sig under fanerne, var akkurat det samme.

Hverken kvinder, oldinge eller børn ville blive tilbage, og ethvert skærende eller huggende værktøj i byen var blevet dem et våben. Man havde straks rekvireret alle de geværer, der fandtes i byen og havde da fået fat på fem, af hvilke dog hanerne manglede på de to; de blev fordelt til avantgarden. Artilleriet bestod af slottets gamle feltkanon, der var blevet erobret i året 1339 ved angrebet på Quesnoy, og siden den tid, altså i fem hundrede år, ikke oftere var blevet affyret. I verdenshistorien omtales den som et af de første kendte skydevåben. For øvrigt eksisterede der, heldigvis for kanonererne, ikke noget projektil, og den gamle kanon tjente altså kun til at imponere fjenden. De skarpe våben havde man hentet frem fra museet for oldsager: der var økser af flintesten,

våbenhamre, frankiske lanser, tveæggede økser, partisaner, kårder og endnu mange andre; men også fra de private tøjhuse, der kaldes køkkener og værksteder, blev der taget mangt et våben, og man håbede, at modet, den gode ret, hadet mod de fremmede og hævnfølelsen ville erstatte, hvad mordinstrumenterne manglede i fuldkommenhed, og gøre bagladegeværerne og mitrailleuserne unødvendige.

Der blev da foretaget en mønstring, og det viste sig, at der ikke manglede en eneste borger. General Orbideck, der sad på sin hest – et noget ondskabsfuldt dyr – faldt tre gange af i hærens påsyn, men rejste sig stadig igen uden at være kommet til mindste skade, og dette blev betragtet som et meget gunstigt forvarsel. Borgmesteren, rådmanden, civilkommissæren, overdommeren, skatteindkræveren, bankieren, rektoren, kort sagt alle byens honoratiores marcherede i spidsen, og hverken af mødre eller af søstre og døtre blev der fældet en eneste tåre. De drev ikke blot deres ægtefæller, fædre og brødre i kampen, men fulgte dem endog som arrieregarde under overbefaling af den modige fru van Tricasse.

Udråberen Johann Mistrols trompet lød, tropperne satte sig i bevægelse, udstødte et vildt krigsskrig og marcherede henimod Audenarderporten.

15
Hvori løsningen viser sig.

I det øjeblik, da teten af kolonnen ville forlade Quiquendones mure, ilede en mand dem højt skrigende i møde.

"Tilbage! Tilbage! Stands med jeres narrestreger," råbte han, "kom til jer selv. Jeg vil lukke hanen! I er jo ikke blodtørstige og grusomme, men godmodige, fredelige borgere! Kun min herre, doktor Ox, er skyld i, at I er kommet i denne tilstand af raseri; det er alt sammen kun et eksperiment, som han har anstillet med jer under det påskud, at han ville skaffe jer en belysning med oxyhydrogengas. Han har mættet luften ..."

Famulussen var ude af sig selv; han ville tale endnu mere, men i det samme øjeblik doktor Ox' hemmelighed lige skulle over hans læber, styrtede hans herre i ubeskrivelig vrede hen imod den ulykkelige Ygén og lukkede munden på ham med et næveslag.

Der udviklede sig en batalje; borgmesteren, rådmand Niklausse og byens honoratiores var, da de så Ygén, blevet stående, men nu stormede de, overvældede af forbitrelse, ind på de to fremmede uden at høre på nogen af dem. Doktor Ox og hans famulus blev yderst ilde trakterede og skulle netop, på befaling af borgmester van Tricasse føres i arrest, da ...

... da der pludselig under en forfærdelig torden skete en eksplosion. Hele atmosfæren i og omkring Quiquendone syntes pludselig at stå i luer, og en flamme af virkelig fænomenal intensitet steg som et meteor op imod himlen. Hvis det havde været nat, ville man have kunnet se denne ild i ti miles afstand.

Hele Quiquendones hær lå fladt på jorden som en skare kapucinermunke. Men heldigvis faldt ingen som offer for eksplosionen; kun hist og her måtte man beklage nogle skrammer og mindre blessurer. Konditoren, der tilfældigvis ikke var faldet af hesten, fik sin fjerbusk slemt forbrændt, men kom ellers fra det uden sår.

Hvad var der sket?

Hvad enten der nu i doktorens og hans medhjælpers fraværelse var blevet begået en eller anden uforsigtighed eller det skyldtes en anden grund – nok er det: man erfarede snart, at hele gasværket var sprunget i luften. Man vidste ikke, hvorledes eller hvorfor en forbindelse var opstået mellem de to beholdere, der indeholdt ilten og brinten, men en sådan blanding måtte være sket, og til den var der så kommet en antændende gnist.

Ved denne katastrofe indtrådte der en absolut forandring – men da armeen igen rejste sig op og så sig om efter de to misgerningsmænd, var så vel doktor Ox som hans famulus Ygén forsvundet.

16
Hvori den intelligente læser ser, at han havde gættet rigtigt, trods alle forfatterens forholdsregler.

Eksplosionen forvandlede som ved et trylleslag atter Quiquendone til den samme stille, flegmatiske by, som den tidligere havde været.

Enhver begav sig instinktivt atter på vejen hjemad, uden at den uforudsete tildragelse havde frembragt noget særligt dybt indtryk. Borgmesteren støttede sig på rådmand Niklausses arm, advokat Schut gik arm i arm med doktor Custos og Frantz Niklausse med sin rival, Simon Collaert, men de var allesammen fuldstændig rolige og lod ikke til at have nogen anelse om, hvad der havde tildraget sig. Virgamen og deres hævn havde de for længe siden glemt: Generalen stod allerede igen ved sin konditordisk, og adjudanten vendte tilbage til brystsukkeret.

Alt var igen blevet roligt og gik sin hverdagsagtige, stille gang.

Fra nu af blev der aldrig mere sagt et højt ord, aldrig mere holdt en diskussion. Politik, klubber, processer og politibetjente blev afskaffet. Kommissærens plads skrumpede atter sammen til en sinecure, og når man ikke i afkortede Passauf noget i hans gage, så lå dette udelukkende i, at borgmester og råd ikke kunne bestemme sig til at træffe en afgørelse. For øvrigt vendte hans billede endnu af og til tilbage i den utrøstelige Tatanémances drømme, uden at han dog havde nogen som helst anelse om det.

Hvad Frantz' rival angik, så var han højmodig nok til uden videre kamp at overlade den indtagende Suzel til hendes forlovede, og denne forberedte sig da på om en fem-seks år at hjemføre den hulde som sin brud.

Fru van Tricasse døde, som det skulle være, ti år efter, hvorpå borgmesteren giftede sig med sin kusine, frøken Pelagie van Tricasse, og det under de gunstigste forhold for den lykkelige dødelige, der skulle arve ham.

17
Hvori doktor Ox' teori bliver forklaret.

Hvad havde den hemmelighedsfulde doktor Ox haft til hensigt med alt dette? Et fantastisk eksperiment, og intet videre.

Efter at hans gasledning var indrettet, havde han fyldt først de offentlige bygninger, derpå privathusene og til sidst Quiquendones gader med ren ilt, uden at lade det mindste brint komme til.

Når denne fuldstændig smags- og lugtløse luftart i så stærk en dosis gennemtrænger atmosfæren og derved bliver indåndet, fremkalder den de alvorligste forstyrrelser i organismen. Lever man i en med ilt mættet luft, så bliver man vild, eksalteret, lutter fyr og flamme.

Men næppe vender man tilbage til den almindelige atmosfære, før man igen bliver, som man var før, hvad der bedst fremgår af, hvad der passerede de to herrer, da de gik op på tårnet. Ilten holder sig nemlig på grund af sin tyngde i de nederste luftlag.

Når man lever under sådan betingelser og indånder denne luftart, der fysiologisk omformer legemet lige så meget som ånden, så dør man hurtigt, ligesom alle de dårer, der i dette liv går ud over alle mål og grænser.

Quiquendonianerne kunne altså prise sig lykkelige over, at eksplosionen kom og gjorde en ende på doktor Ox' farlige forsøg.

For at sammenfatte sagen i størst mulig korthed og bringe den til afslutning: Skulle dyd, mod, talent, fantasi og alle andre

sjælens evner og egenskaber kun være et spørgsmål om ilt?

Det er ganske vist doktor Ox' teori, men vi har ret til at betvivle den, og hvad mig for min person angår, så benægter jeg på det mest bestemte dens troværdighed til trods for det fantastiske eksperiment, den ærværdige stad Quiquendone blev udkåret som skueplads for.

Om "Doktor Ox' eksperiment"

Forfatter: Jules Verne (1828-1905).

Org.udgave: *Une fantaisie du docteur Ox*. Føljeton i *Musée des familles* marts – maj 1872, revideret udgave i *Journal d'Amiens* 16. januar – 6. februar 1873, endelig bogudgave i samlingen *Le Docteur Ox*, Collection Hetzel, Paris 1874.

Denne udgave baseret på: *Den farlige Doktor*. Af Jules Verne. Føljeton i *Flensborg Avis* 6. juli – 23. juli 1879. Oversætter er ikke oplyst.

(Oversættelsen er identisk med forlaget Andr. Schous fra 1874. Kapitelindelingen og kapiteloverskrifterne, som mangler i forlægget, er indsat efter den franske original.)

Redigeret af: Kim N. Jensen.

Forside: Efter illustration af Lorenz Frølich (1820-1908): *Toute l'armee de Quiquendone fut couchée a terre*.

ISBN 978-87-7628-296-7

1. ebogsudgave

© 2026 eBibliotek 1800

www.ebib1800.dk

Table of Contents

Forside
Titelblad
Ophavsret og brugsbetingelser
Indholdsoversigt
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
Om "Doktor Ox' eksperiment"

Note 1:

Jeannots kniv: Verne hentyder til en gammel fransk historie, hvor det diskuteres, hvorvidt en kniv, hvis blad og skaft udskiftes løbende, stadig er den samme kniv eller en ny. *Red.anm.*

Note 2:
Spermacetlys: Lys støbt af spermacet, et fedtagtigt stof fra kaskelothvalens hoved. Betegnelsen blev i tidligere tid anvendt som et udtryk for lysstyrke; senere brugtes blot betegnelsen lys (fx. en 5-lys-pære). *Red.anm.*